

10

VEREENIGING
TER
BEOEFENING
VAN DE
KRIJGSWETENSCHAP.

Vertalingen en Overdrukken.

X.

Het werk en het materieel der Ambulance
in tijd van vrede en van oorlog.

's-GRAVENHAGE,
C. VAN DOORN & ZOON
HOF-BOEKHANDELAREN.
1894.

Auteursrecht voorbehouden.

Het werk en het materieel der Ambulance in tijd van vrede en van oorlog.

Vertaling eener door JOHN FURLEY gehouden voordracht en der
daarop gevolgde discussie, opgenomen in „The Journal
of the Royal United Service Institution”
van Augustus 1892 1)

Zoodra ik eene uitnoodiging had ontvangen van den Raad van het »Royal United Service Institution” om eene lezing te houden over »Het werk en het materieel der Ambulance in tijd van vrede en van oorlog”, stond ik, hoewel ten volle de groote eer waardeerende, voor eene zware taak. Het onderwerp is veel omvattend en zou gemakkelijk kunnen worden verdeeld over drie afzonderlijke lezingen, nl.:

- 1°. Het werk der Ambulance in tijd van vrede;
- 2°. Het werk der Ambulance in tijd van oorlog;
- 3°. De wijze, waarop het eerste dienstig kan worden gemaakt aan het tweede.

De behandeling van het eerste en derde gedeelte van het onderwerp moge wellicht tot mijne bevoegdheid behooren; ik aarzel echter om te trachten mijne denkbeelden uit te spreken omtrent nitsluitend militaire zaken. Na een week beraad evenwel nam ik de vleierende uitnoodiging aan, en ik koester nu het vertrouwen, dat, welke ook mijne tekortkomingen mogen zijn, en hoezeer ik mij onvolkomen zal kunnen kwijten van den mij opgedragen plicht, men zal apprecieeren het

1) Bij het gedrukte verslag dezer voordracht waren geen teekeningen gevoegd.

In de vertaling zijn de Engelsche maten en gewichten behouden.

ernstig streven van mijne zijde om, zooveel in mijn vermogen is, bij te dragen tot de oplossing van een van de meest ingewikkelde en moeilijkste vraagstukken van den tegenwoordigen tijd, een onderwerp, waarbij de burger een even groot belang heeft als de militair.

Alhoewel ik niet in staat ben om dit onderwerp te bespreken op eene volledige en gedetailleerde wijze, zooals men met recht op deze plaats zou mogen verwachten, vermeen ik te kunnen begrijpen waarom een leek wordt uitgenoodigd om zijne denkbeelden uit te spreken over zaken, die dagelijks — en met recht — meer de algemeene aandacht trekken.

En is het niet een onderwerp, dat een beroep doet op de menscheijkheid en waarin iedereen, hetzij soldaat of burger en zelfs iedere vrouw, een aandeel eischt? Maar ik vraag de volste toegevendheid, daar de moeilijkheden van mijn toestand nog worden vermeerderd door het feit, dat ik meer dan een kwart-eeuw in zeer nauw verband ben geweest met practisch ambulance werk in nagenoeg alle deelen van Europa, zoowel in tijd van vrede als van oorlog, en het standpunt, vanwaar uit ik het beschouw, in menig opzicht ten eenenmale verschillend is van dat, hetwelk de militaire bestuurder inneemt. Waar deze min of meer gebonden is door de regelen en voorschriften van den dienst, waartoe hij behoort, beschouwt hij mij waarschijnlijk in hetzelfde licht als Dr. William Howard Russell, die mij eens schertsend karakteriseerde als »een bevoorrecht vrijdenker der menschlievendheid”.

Ik behoef de leden van het militair beroep nauwelijks te verzekeren, dat ik niet voornemens ben het grondgebied te overtreden, dat in eigenlijken zin aan hen behoort, maar ik ben niet bevreesd om uit te komen voor het denkbeeld, dat het zeer wel mogelijk is, dat ik, mij bepalende tot de grenzen waarbinnen ik eenige ondervinding heb opgedaan, in staat kan zijn om aan te toonen, hoe de geneeskuundige dienst van het leger, in tijd van oorlog, in zekere mate kan worden aangevuld, en hoe men tot iets goeds geraken kan door de samenwerking tusschen militaire en civiele organisatiën. Moge ik

wat zelfzuchtig schijnen, zulks moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat ik, niet bevoegd zijnde om te handelen als een beoordeelaar van militaire instellingen, verplicht ben de resultaten bloot te leggen van de ondervinding, gedeeld met anderen, en van proefnemingen, genomen op mijn eigen initiatief. Mijn doel zal dus voornamelijk zijn om de punten aan te wijzen waar het burgerlijk en het militaire systeem elkander raken.

In de eerste plaats zal ik aanstippen het transport-materieel van de ambulance. De brancard vormt in deze zeker het belangrijkste element, en in de samenstelling ervan moeten vooral betracht worden: eenvoudigheid, sterkte en lichtheid.

Als een bescheiden nitvinder heb ik ook aanhoudend naar eenvormigheid gestreefd, zoo al niet in andere opzichten, dan toch wat de afmetingen aangaat. Deze eenheid van vorm is bijna even noodzakelijk in vredes- als in oorlogstijd.

Hoeveel lijden kon bespaard worden, indien alle Europeesche gouvernementen een uniforme maat voor de brancards wilden aannemen, ten minste wat de lengte en breedte betreft. Welk een lijden wordt zonder noodzaak veroorzaakt wanneer iemand van den eenen brancard op den anderen moet overgebracht worden, omdat de eene pasklaar gemaakt is voor een partieren ambulance-wagen en de andere niet! Indien alle brancards gelijke afmetingen hadden, dan zouden de ambulance-wagens er natuurlijk op ingericht worden om ze op te nemen, onverschillig tot welk leger deze voertuigen mechten behooren. Bij het Internationaal Congres van Vereenigingen van het Roode Kruis, in 1884 te Genève gehouden, hebben Sir Thomas Longmore, M. Ellissen van de »Société Française de Secours aux Blessés Militaires" en ik een voorstel van deze strekking gedaan, doch zonder veel succes.

In vredestijd is deze eenheid van vorm even voordeelig, zoo niet onmisbaar.

In mijne qualiteit van Directeur der Ambulance-afdeeling van de Johanniter Orde heb ik — en niet tevergeefs — pogingen aangewend om haar te verkrijgen. De *Invalid Trans-*

port Corps werd dus zeer in haar arbeid verlicht en als een interessant voorbeeld verdient vermelding, dat een der eerste zieken, voor wie bijzondere schikkingen moesten gemaakt worden voor eene lange reis, wijlen Lord Cardwell was, die zonder verwisseling van brancard van de Middellandsche Zee naar Eaton Square (Londen) vervoerd werd en de geheele reis door in één bed bleef, dat op een der gewone brancards van de »St. John's Ambulance Association" gespreid was. Dit had men natuurlijk niet kunnen doen, indien men niet vooraf geweten had, dat de brancard in al de wagens, waarvan men gebruik moest maken, zou passen.

Het is waar, dat een Minister van Oorlog, die rekening te houden heeft met eene Tweede Kamer, ten opzichte van materieel-voorraden in een geheel andere positie is dan eene burgerlijke vereeniging. Deze laatste kan proeven nemen en van lieverlede materieel op proef in gebruik geven, maar het Ministerie van Oorlog, dat zijn voorraad op groote schaal heeft laten vervaardigen, kan dezen niet opofferen om latere verbeteringen in te voeren, zonder één aanzienlijk verlies van tijd en geld, een verlies, dat goedgekeurd zou worden waar het of- en defensieve wapenen gold, doch dat helaas onder de tegenwoordige omstandigheden niet zou toegestaan worden voor ambulance-doeleinden.

Ter bezichtiging en ter vergelijking voor hen, die belang in zulke zaken stellen, bevinden zich twee of drie brancards van verschillend model in deze zaal. Een daarvan is de tegenwoordige reglementaire leger-brancard, type V, eene uitvinding van den chirurgien-majoor Faris. N°. 2 is bekend als de »Furley" militaire brancard; in zijne afmetingen is hij geheel gelijk aan de »Faris" brancard, maar hij verschilt daarvan in zekere belangrijke details. De leger-brancard b.v. heeft een los oorkussen, dat, naar ik meen, nooit gebruikt wordt bij de exercitiën of medegenomen bij manoeuvres, en te velde zou het stellig van den brancard verloren raken. Nu zal men bij het tweede der door mij genoemde modellen opmerken, dat het oorkussen gevormd wordt door het zeildoek aan het hoofdeinde om te

vouwen en met een veter te bevestigen: hierin kan zoo noodig stroo, hooi, eene jas, een deken of andere zachte stof gelegd worden. Er zijn nog twee andere brancards, waarvan de St. John's Ambulance Association veelvuldig gebruik heeft gemaakt. N°. 3 verschilt weinig van N°. 2, maar het heeft een automatisch oorkussen en N°. 4, waarop de aandacht vooral dient gevestigd te worden, verschilt van al de andere, doordat de handvatsels als een kijker incenschuiven. Indien ik niet gevreesd had, dat ik door te veel te vragen geen gehoor zou vinden voor andere voorstellen, zou ik reeds lang gepleit hebben voor het gebruik van brancards met incenschuivende handvatsels bij het leger; maar zulk eene verandering zou met heel wat bezwaren gepaard gaan, waarmee particulieren niet te maken hebben. Zij zou neerkomen op eene opoffering van de bestaande leger-brancards, eene verandering in de ambulance-wagens en ook eene wijziging in de africhting der compagnieën dragers. Verbeeldt u de uitwerking van zulk een voorstel aan het Ministerie van Oorlog! Toch zou het zeer voordeelig zijn indien het voorstel kon aangenomen worden. De lengte van den brancard kon van 7 voet 9 duim op 6 voet of 6 voet 6 duim worden gebracht en iedere ambulance-wagen kon dus 1 voet 9 duim of 1 voet 3 duim korter worden; bovendien zou het vervoer per spoor van zieken en gewonden zeer worden vergemakkelijkt, en de doorgang in tenten en tijdelijke hospitalen kon vrij gehouden worden van de uitstekende handvatsels der brancards, waartegen zoo dikwijls gestooten wordt, tot groot ongerief van hen, die op de brancards liggen uitgestrekt.

De autoriteiten, die wagens laten maken, geschikt om de lange brancards op te nemen, hebben er niet zooveel ongemak van als de particuliere ambulance-bedieners, die zich dagelijks bezig houden met het vraagstuk hoe zij hunne brancards voor voertuigen van gewone lengte geschikt zullen maken.

In den dienstwagen, type V, die eene combinatie is van type IV, den Amerikaanschen wagen en den Zuid-Afrikaanschen trek-wagen, springt het nadeel van lange brancards in het oog voor ieder, die zijn gedachten even over de zaak laat gaan, daar

men gaten moet boren in de krat of neerlaat om ruimte maken voor de handvatsels. Dat de boomen van een brancard aan eene ruwe aanraking zijn blootgesteld, is een zeer ernstige zaak voor een zwaar gekwetsten man, die er op ligt, want in zulk een geval kunnen schokken licht voorkomen en nooit geheel vermeden worden. Bovendien laten de gaten een tochtigen luchtstroom van het eene einde van den brancard tot het andere door. Aan de eene zijde heeft men wel alle bezwaren, die met eene verandering gepaard gaan, maar aan de andere zijde hebben ineenschuivende handvatsels alles in hun voordeel van het standpunt van den patient, den militairen arts en ik mag ook wel zeggen den wagenmaker.

Het verdient ook opmerking, dat brancards met ineenschuivende handvatsels, waarvan de bedden gewoonlijk eene lengte hebben van 6 voet of 6 voet 6 duim, niet alleen aanbevelenswaardig zijn omdat hunne invoering ons in staat zou stellen de ambulancewagens korter te maken dan zij nu zijn, maar ook omdat zij gemakkelijker passend gemaakt kunnen worden in gewone karren, wagens en spoorweg-wagons.

Militaire brancards met ineenschuivende handvatsels kunnen ongetwijfeld zoo gemaakt worden, dat zij eenvoudigheid van constructie met betrouwbaarheid ten opzichte van sterkte en duur paren, terwijl de vermeerdering van kosten (indien dit al het geval mocht zijn) niet noemenswaardig zou zijn.

Zij, die zich bezig gehouden hebben met het onderwerp van het bagage-transport met muilezels, zullen er misschien belang in stellen een vouwbaren brancard te bezichtigen, die hier heden vertoond wordt. Wanneer hij voor het gebruik geopend wordt, gelijkt deze brancard veel op den militairen brancard van de St. John's Ambulance Association, waarvan wij reeds melding gemaakt hebben, maar de boomen zijn van hout, op twee plaatsen vouwbaar met ineenschuivende handvatsels. De brancard kan dus tot een kleine colli gevouwen worden van 37 duim lengte en $6\frac{1}{2}$ duim breedte en hoogte en daar het gewicht slechts 29 eng. ponden bedraagt, kan een muilezel er met gemak zes dragen. Dit is een speciaal militaire brancard, die

waarschijnlijk niet dikwijls voor particuliere doeleinden zal ge-
bezigd worden.

Het punt waarop vervolgens de aandacht gevestigd moet worden is dat van de tweewielige brancards. Tegenwoordig zal er niet één militair, naar ik geloof, zich meer vóór het gebruik van zulke vervoermiddelen te velde verklaren; doch in »basis"-hospitalen en garnizoensplaatsen zijn zij van het grootste nut; ook in Indische cantonnementen of zelfs gedurende een lang beleg zouden zij zeer bruikbaar kunnen zijn. De »Ashford" rader-brancard was bestemd om aan de behoeften van de St. John's Ambulance Association tegemoet te komen; hij is toegepast op den reglementairen dienst-brancard en is in enkele garnizoensplaatsen in gebruik. Hier blijkt alweder het voordeel van de eenheid van vorm. Vooronderstel een spoorwegmaatschappij heeft een brancard aan elk van hare stations en een onderstel op wielen aan die stations, die binnen een mijl van een hospitaal af liggen; in geval van een ongeluk of eene ziekte op zulk eene lijn kan een patient, die op een der brancards aankomt, op zulk een onderstel geplaatst en zonder dralen naar een hospitaal gereden worden. Indien er tien of meer brancards over eene stad van eenige duizenden inwoners verdeeld zijn en een of twee onderstellen op geschikte punten geplaatst zijn, zooals b.v. een stadhuis, een politie-bureau of een brandweerstation, dan vinden de dragers, indien zij den brancard verder dan een kwartmijl moeten brengen, verlichting voor zichzelf en grooter geriefelijkheid voor den patient, wanneer zij een onderstel kunnen ontbieden, dat hen tegemoet rijdt. Zulke onderstellen, toegepast op den reglementairen brancard, konden dikwijls geschikt gebruikt worden in het leger voor korte afstanden en verdienden dan de voorkeur boven de ambulance-wagens, die niet zoo snel kunnen uitgerust worden.

Het onderstel op wielen van den »Ashford" brancard is ook toegepast op de scheepskooien. Vroeger moest men, bij de aankomst van een schip in de haven, een zieke uit zijn kooi nemen en hem op een brancard plaatsen. terwijl hij, bij het

gebruik van deze onderstellen op wielen, in de kooi kan blijven totdat hij het hospitaal aan wal bereikt heeft.

En dit brengt ons tot het onderwerp der ambulance-wagens -- een zeer lastig vraagstuk. Indien men mij vroeg, welk leger naar mijn idee de sterkst en best geconstrueerde ziekenwagens bezit, zou ik zonder aarzelen antwoorden: »het Britsche leger», en ik vrees dat mijn antwoord evenzoo zou luiden, indien het aan mij overgelaten werd te beslissen, van welk leger de ambulance-wagens het minst geschikt zijn voor het vervoer van zieken en gewonden. De redenen voor deze ongunstige vergelijking zijn hoofdzakelijk te wijten aan twee oorzaken. In de eerste plaats: door de uitgestrektheid van dit Rijk en de verschillende landen en volkeren waaruit het is samengesteld, zijn de ambulance-wagens van het leger zóó gemaakt, dat zij snel uiteen genomen en naar alle oorden der wereld verscheept kunnen worden; ten tweede: zijn zij voor een tweeledig doel bestemd, namelijk voor het vervoer van krijgsvorraad zoowel als van zieken en gewonden. Ik aarzel niet te verklaren, dat geen voertuig naar behooren aan deze twee vereischten kan voldoen, aangezien de veeren, die een zware vracht krijgsvorraad te dragen hebben, klaarblijkelijk ongeschikt zijn wanneer er zich slechts drie à vier man en hunne uitrusting op bevinden. Ik spreek uit persoonlijke ervaring met deze voertuigen, waarin ik reizen van aanmerkelijke lengten heb gemaakt, en bij die gelegenheden kon ik niet anders dan mijzelf gelukwenschen dat ik de reis niet als gewond man meemaakte.

Ofschoon een zeker aantal wagens, bepaaldelijk bestemd voor het vervoer van zieken en gewonden, volstrekt noodzakelijk voor ieder leger is, behoorde men zijne aandacht toch meer te richten op het uitvinden van middelen om van elken boerenkar een ambulancewagen te maken.

De uitdrukking »geïmproviseerde stelsels van transportmiddelen voor ambulance» wordt met voorliefde gebezigd, maar deze tijdelijke hulpmiddelen zijn gewoonlijk de uitkomsten van veel nadenken en vele proefnemingen. Wij weten ook dat zij ons in oorlogstijd geheel in den steek laten, doordat zij het eenvoudige

materieel missen dat daarbij volstrekt noodzakelijk is. »Geïmproviseerde middelen van ambulance-transport» is eene phrase die niet in den Staatsdienst behoort gebruikt te worden, omdat daardoor wordt aangeduid het uitstel van toebereidselen tot eenen tijd wanneer de hulpbronnen het meest in beslag genomen worden en zelfs het improviseeren wel eens niet mogelijk zou kunnen zijn. Iets anders is het in het burgerlijk leven, waar wij alleen te maken hebben met afzonderlijke gevallen en waar zij, die de zaak te voren overwogen hebben, gewoonlijk kunnen vinden wat zij noodig hebben.

Wat nog het meest wezenlijk improviseeren van ambulance-materieel geleeke, was het gebruik dat wijlen de chirurgien-majoor Porter maakte van telegraafdraden, die hij in 1870 gedurende den Fransch-Duitschen oorlog van de palen gerukt en langs den weg verspreid vond. Zonder twijfel had hij reeds vooraf bepaald, welk gebruik hij van ijzerdraad kon maken; gelukkig kon hij de hand op een goeden voorraad leggen en daarvan maakte hij spalken op de plaats zelf.

Zoowel voor burgerlijke als voor militaire doeleinden kan er niet veel tijd gewijd worden aan dit onderwerp van geïmproviseerde hulpmiddelen, doch daar het erkend wordt hoeveel er met de eenvoudigste middelen, zooals touw, ijzerdraad, zeildoek, ijzeren kraumen enz. kan gedaan worden, zou ik sterk aanraden het gebruik hiervan niet te verwaarloozen ten gunste van kostbaarder en ingewikkelder toepassingen.

Sommige lieden schijnen de meening toegedaan, dat, waar een kanon kan vervoerd worden, ook een ambulance-wagen kan gebracht worden en dat om deze reden die voertuigen van de sterkste constructie moeten zijn. Ik heb ledige ambulance-wagens over oneffen terrein zien rijden; ook, hoe men trachtte ze terug te brengen met gewonden er in; maar het valt te betwijfelen of eenig officier, die dit eens geprobeerd had, ooit tot eene tweede proefneming zou overgaan. Voor zoover Europa aangaat, is het volgens mijne opinie bijna nooit noodig de ambulance-wagens van den beganen weg af te brengen, behalve wanneer zij over een tamelijk effen terrein kunnen rijden

of uit moeten wijken voor eene marcheerende colonne. Er is mij geen enkel geval bekend, waarin niet het overbrengen van gewonden naar ambulance-wagens spoediger in zijn werk ging door de wagens op den beganen weg te laten of op een terrein dat niet door slooten of andere hindernissen doorsneden werd, en de gewonden op brancards naar de standplaats der wagens te vervoeren, zelfs al de bedroeg de afstand 300 à 400 yards; bovendien bespaart deze manier van handelen den patienten eene vreeselijke kwelling.

Al wat door mij is aangevoerd, en mocht ik dwalen dan zijn er onder mijne hoorders wel, die mij van mijne dwaling kunnen overtuigen, dient om aan te toonen, dat er zulk een groot verschil niet behoeft te zijn in de constructie van de ambulance-wagens, die voor burgerlijke doeleinden kunnen gehezigd worden, en die, welke met het leger te velde moeten trekken. Eene volkomen gelijkheid is, om velerlei redenen, onmogelijk, doch de militaire ambulance-wagens konden zoo gemaakt worden, dat zij beter aan hun doel beantwoordden dan nu het geval is.

Welke opinies er ook mogen heerschen over wagens, gedurende een veldtocht te gebruiken, is er ééne geldige reden om één type van ambulance-wagens voor alle omstandigheden en alle landen te behouden? De *sine qua non* van militair ambulance-wagens is, dat zij twee reglementaire brancards kunnen bergen; maar is het noodzakelijk, dat zij in vredes- of in oorlogstijd, in zomer of in winter, eender zijn? Is er heden ten dage een enkel van deze voertuigen in het Londensche Militaire District, waarin iemand onzer gaarne zou vervoerd worden b. v. van Woolwich naar Londen? Indien deze wagens ooit door Eugelsche officieren geprobeerd waren, zooals ik — evenals vele zeer verdienstelijke officieren — verscheidene modellen, op het vasteland in gebruik, beproefd heb in draf en in galop, over effen en geaccidenteerd terrein, dan ben ik er zeker van, dat sommige van de voertuigen, die nu nog in gebruik zijn, reeds lang naar de rommelkamer waren verwezen. Alleen door zulke proefnemingen, als ik heb opgenoemd,

is een juiste appreciatie mogelijk en daarbij moet nog wel in aanmerking genomen worden, dat krachtige en gezonde mannen, die, bij wijze van proef, zich onderwerpen aan een vervoer per brancard en eene plaatsing in deze wagens, in geheel andere omstandigheden verkeerden dan zij wien, verminkt als zij zijn door de kogels en uitgeput door bloedverlies, geen andere keus meer openstaat. Zonder twijfel worden er nog verdedigers gevonden voor de wagens, wier gebruik ik in oorlogstijd onvoorwaardelijk durf afkeuren; maar zal er wel iemand gevonden worden, die voor hun gebruik pleiten wil in vreedstijd in onze steden en op geplaveide wegen? Vooropgesteld, zooals ik deed, dat iedere wagen de bepaalde lengte en breedte behoort te hebben, is er geen enkele reden waarom voor den dienst in Engeland onze soldaten, wanneer zij ziek of gewond zijn, niet even geriefelijk als de burgers vervoerd zouden worden, of waarom zij niet even goede veeren aan de rijtuigen zouden hebben en even goed beschut zouden zijn tegen tocht. Ik kan geen onzer militaire wagens, met het roode kruis beschilderd, door de straten of op de landwegen zien rijden, of ik betreur het lijden van hen, die genoodzaakt zijn er gebruik van te maken. Ik vertrouw, dat het tijdstip niet ver meer verwijderd is waarop, ten minste voor den dienst in Engeland, alle invalieden, hetzij militairen of burgers, vervoerd zullen worden in rijtuigen met gemakkelijke veeren en zoo overdekt, dat de konde lucht buitengesloten is.

Ik zou niet spreken zooals ik gedaan heb, indien het onderwerp mij vreemd was.

In andere landen heb ik met gewonden gereisd in rijtuigen, die weinig te wenschen overlieten en die den toets van den oorlog konden doorstaan. Als een amateur heb ik ook toezicht gehouden op de vervaardiging van een groot aantal voertuigen, die naar mijn eigen modellen gemaakt werden. Ik wil niet beweren, dat zij volmaakt zijn, doch zonder ongepaste ijdelheid mag ik zeggen, dat zij een groote stap voorwaarts zijn in de goede richting. Ik heb fouten gemaakt, maar juist deze fouten zijn anderen tot nut geweest. Een der eerste voertuigen, die ik liet

maken, was, ofschoon voor burgerlijk gebruik, gedeeltelijk naar een militair model en de bak was gevormd door een sterk raam met zeildoekgordijnen. maar ik vond al spoedig dat gordijnen in dit klimaat niet geschikt voor zoo'n doel zijn. Ik heb ze dan ook niet meer gebruikt, behalve in een ambulance-wagen die voor Cairo bestemd was. Deze twee voertuigen, het een voor Yorkshire en het andere voor Egypte, kunnen als bewijs dienen, dat het Britsche leger, ofschoon het voertuigen noodig heeft met een uniforme binnenmaat, de constructie daarvan moet wijzigen naar gelang van de omstandigheden waaraan het leger het hoofd moet bieden. Van de zeventig burgerlijke ambulance-wagens, die onder mijn toezicht vervaardigd zijn, heb ik de laatste zóó laten maken, dat zij niet alleen brancards met ineenschuivende handvatsels kunnen bergen, maar ook den reglementairen leger-brancard, zoodat zij voor alle mogelijke districten bruikbaar zijn, en deze konden met voordeel bij het Departement van Oorlog ingeschreven worden.

Het denkbeeld, om een wagen van gewone lengte pasklaar te maken voor den leger-brancard, is zoo eenvoudig, dat, naar mijn bescheiden meening, de aanneming daarvan meer kansen heeft dan eene wijziging in het model van den brancard.

Jaren lang heb ik mij krachtig verzet tegen het gebruik van tweewielige ambulance-wagens met paarden bespaunen, maar de veranderde omstandigheden in den oorlog, waarop ik straks zal wijzen, hebben mij genoodzaakt mijne opinie te wijzigen. De beroemde Oostenrijksche heelkundige, professor Billroth, constateert, dat het voortaan noodig zal zijn, een groot aantal lichte voertuigjes vlak achter de slaglinie te plaatsen, niet alleen om de gewonden naar de veldhospitalen te vervoeren, maar ook om ze van het slagveld zelf te verwijderen, mits het terrein dit veroorlooft.

Ofschoon ik niet gaarne tweewielige karren gebruik, indien ik vierwielige kan bekomen, moet ik toegeven dat zij soms zeer nuttig zijn, vooral op een terrein waar een zware wagen waarschijnlijk in de modder zou blijven steken.

De tweewielige kar, door kolonel Close, R. A. ontworpen,

is zeer vernuftig uitgedacht en verdient in vele opzichten onze bewondering; maar zij is zeer zwaar en kostbaar; zij vereischt twee paarden en geeft aanleiding tot verspilling van kracht.

Indien een tweewielig voertuig gebruikt moet worden, geef ik de voorkeur aan de kleine Fransche ambulance-kar, die door een enkel paard of muilezel kan getrokken worden. Ik heb zulke karren gebruikt, elk beladen met een brancard en een of twee mannen die er op zaten, op een terrein waar zwaarder voertuigen niet bruikbaar zouden geweest zijn.

Aan den muur hangt de afbeelding van een kar, die naar mijn idee zeer bruikbaar zou blijken; zij kan twee mannen op brancards en twee zittenden dragen, of wel zes lichtgewonden zittend. Er zijn ook rekken op voor de geweren en de ransels. Wanneer gewonden op tweewielige karren vervoerd worden, moet het dier altijd bij den tengel geleid en niet van den bok gereden worden.

Zitberries op muilezels worden door sommigen nog voorgestaan, maar voor Europeesche oorlogen, behalve in de Alpen, komen zij bij mij in het geheel niet in aanmerking. Zelfs in de Pyreneeën, gedurende den laatsten Carlistenoorlog, gebeurde het maar zelden, dat een vervoer per as niet kon plaats vinden. De zitberrie is in de practijk een pijnigingswerktuig en behoorde nooit toegepast te worden, indien er andere vervoermiddelen aanwezig zijn.

Zooals te verwachten was, heeft de kwestie van ambulance-spoortreinen meer de aandacht getrokken op het vaste land van Europa dan in dit land. Hier zijn de afstanden zooveel geringer dan op het vaste land, vooral daar zulke treinen van het eene land naar het andere kunnen gbracht worden, zooals in 1870—71 geschiedde, toen uitstekend ingerichte ambulance-treinen tusschen het leger vóór Parijs en Metz en verschillende gedeelten van Duitschland liepen. De volmaaktste treinen van die soort bevinden zich in Frankrijk en Oostenrijk; men heeft zo voornamelijk te danken aan het initiatief van Baron Mundy, en in het laatstgenoemde land zijn de kosten daarvan door de Maltezer-Orde gedragen. In Duitschland heeft men

zich bepaaldelijk toegelegd op de verandering der bagagewagens voor dit doel en dit systeem is ook in Italie toegepast, waar ik onlangs in de gelegenheid was een volledige trein zoo ingericht te zien en er de goede eigenschappen van te waardeeren op eene reis tusschen Rome en Tivoli. In Engeland bestaan er, voor zoover ik weet, slechts twee ambulance-wagens en deze zijn hoofdzakelijk voor den dienst tusschen Southampton en Netley bestemd; doch men kan op goed gezag vertrouwen, dat, wanneer de gelegenheid zich mocht voordoen, de spoorwegmaatschappijen voor haar taak berekend zouden zijn en zij de ambulance-treinen kort na de aanzegging zouden gereed gemaakt hebben en doen loopen. Ik moet herhalen dat ik niet veel vertrouwen heb in „geïmproviseerde” methoden, tenzij zij rijpelijk overwogen zijn en het noodige materieel te voren gereed gemaakt is. Met zeer eenvoudige middelen kunnen ambulance-treinen vlug ingericht worden, maar eene eerste zaak is daarbij het uitkiezen van die voertuigen, die het gereedelijkst kunnen geschikt gemaakt worden voor het vervoer van ernstig zieke of gewonde personen, de gewone wagens beantwoorden aan hun doel voor minder ernstige gevallen. Over het algemeen heeft men bevonden, dat de bagagewagens van expres-treinen het best voor dit gebruik zijn, daar zij van goede constructie zijn en de veeren uitmunten boven die van de goederenwagens in gewone passagiers- of goederentreinen, daar zij langer en meer elastisch zijn.

Indien Groot-Britannië ooit in een oorlog op het vaste land van Europa of in Canada gewikkeld werd, zou het volstrekt en onmiddellijk noodzakelijk zijn, meer aandacht aan dit onderwerp te wijden dan tot dusver geschied is, en wij konden niet beter doen dan ons te laten voorlichten door de ervaring van die staten, waar deze treinen van den geneeskundigen dienst reeds op groote schaal gebruikt zijn.

In inrichtingen voor zieken en gewonden aan boord der schepen is onze ondervinding waarschijnlijk grooter dan die van eenig ander land, maar er kon misschien meer aandacht gewijd worden aan rivier- en kanaaltransport, waartoe de laatste

Egyptische veldtocht op eene zeer practische, ofschoon kostbare wijze den weg gebaad heeft.

Zelfs bij eene zoo korte bespreking van het ambulance-materieel als waartoe ik in dit opstel beperkt ben, kan eene vermelding niet gemist worden van de vervoerbare hospitalen, aan welk onderwerp gedurende de laatste paar jaren zeer veel aandacht is gewijd. Het was de overleden keizerin Augusta van Duitschland, die het eerst een krachtigen stoot gaf aan de overweging van deze belangrijke kwestie, en ik mag er bijvoegen, dat haar naam onafscheidelijk verbonden zal blijven aan het Roode Kruis en in dankbare herinnering zal voortleven te midden van hen die onder deszelfs vlag werken. Het patronaat van keizerin Augusta was niet in naam alleen, zij stond het bij met raad en daad en nam een werkzaam aandeel in al wat de ontwikkeling van Roode Kruis-vereenigingen kon bevorderen, eene belangstelling, die niet tot Duitschland beperkt bleef, maar zich uitstreckte over ieder land, waar deze en dergelijke vereenigingen bestaan.

In 1885 gaf Hare Majesteit kostbare prijzen voor de beste vervoerbare barak-hospitalen en de mededinging vond plaats te Antwerpen. Drie jaar later loofde zij weder prijzen uit, die niet minder kostbaar waren, voor de beste uitrusting van zulke hospitalen. Aangezien ik de eer had lid te zijn van elk der internationale juries, aan welke de beslissing was toevertrouwd, stel ik natuurlijk een meer dan gewoon belang in deze zaak. Het resultaat van deze proefnemingen is zeer practisch en bevredigend geweest, doch wij hebben het nog niet in zijn geheel gezien. De eerste prijs voor het beste vervoerbare hospitaal werd in 1885 toegewezen aan de heeren Christoph en Unmach, uit Kopenhagen, voor hun hospitaal, dat naar het systeem van den Deenschen kapitein Von Doecker gebouwd werd; dit is uitmuntend er op ingericht om aan de vereischen te voldoen van Europeesche landen, die ten opzichte van het klimaat de grootste verschillen opleveren.

De jongste proefnemingen hebben echter aangetoond dat, terwijl onder zekere omstandigheden deze vervoerbare huizen

van het grootste nut kunnen zijn, wij toch ook niet geheel buiten het gebruik van tenten kunnen.

De grootste en kostbaarste proefnemingen, die tot nog toe van de twee stelsels gedaan zijn, geschieden op het uitdrukkelijk verlangen van de keizerin van Duitschland, die in dit opzicht in het voetspoor van keizerin Augusta treedt. Deze proeven werden te Tempelhof, in de omstreken van Berlijn, genomen, en de tijdelijke hospitalen waren voor het gebruik der invaliden op den 1^{en} Juli ll. gereed en bleven een half jaar lang bezet, zoodat men er ondervinding opdeed van de niterste temperaturen. Daar de tijd ons ontbreekt om al deze proefnemingen in bijzonderheden na te gaan, vermelden wij kortweg, dat in sommige gevallen, in het bijzonder wat de duurzaamheid betreft, de voorkeur aan de meer permanente barak werd gegeven, doch dat, ten opzichte van de vervoerbaarheid en snelheid van oprichting en installatie, de beslissing ten gunste van de tenten uitviel. Het rapport geeft toe, dat elk systeem bijzondere voordeelen aanbiedt; de Doecker barak is gemakkelijker te vervoeren dan eenige andere barak, die men tot dusver nitvond; zij kan gemakkelijker ontsmet worden, behoeft slechts om de twee of drie jaar opgeschilderd te worden en zij is bijzonder goed geschikt om eene warme temperatuur in den herfst en den winter te behouden, doch aan de andere zijde vereischt het opslaan daarvan meer tijd dan men bij eene snelle mobilisatie van het leger daarvoor zou kunnen toestaan. De dubbele zeildoektent kan in een paar dagen vervaardigd, en in één uur tijds door drie à vier man opgesteld en voor het gebruik gereed gemaakt worden; zij is luchtiger dan de vervoerbare barak en dus beter geschikt voor den zomer. Zij heeft ook de proef van een zeer kouden winter doorstaan; zij is echter moeilijker te ontsmetten dan de eerste en zeker minder duurzaam, maar zij is goedkoop.

Het eindbesluit, waartoe men kwam, was dat geen van de beide systemen in alle opzichten de voorkeur boven het andere verdiende, maar dat van beide voordeelen partij moet getrokken worden. In vreedestijd en op grooten afstand van het terrein

der actieve operatiën in oorlogstijd, kunnen de Doecker barakken aanbevolen worden, doch gedurende den oorlog en in tweede linie hebben de dubbele tenten vele voordeelen.

Ter aanvulling van deze opmerkingen betreffende vervoerbare hospitalen, vraag ik uwe aandacht voor de vernuftige uitvinding van kapitein Tomkins, die een der gouden medailles van Keizerin Augusta kreeg, en waarvan zich een model in deze zaal bevindt, ter bezichtiging voor hen, die er nog geen kennis mee gemaakt hebben. De «Tortoise» (of schildpadvormige) tent is eene nuttige aanwinst voor het ambulance-materieel, zoowel in vredes- als in oorlogstijd. Voor vreedestijd is er lang behoefte geweest aan een verplaatsbaar hospitaal, niet alleen bij groote rampen, waarbij er vele lijdens zijn, maar ook bij epidemieën. In zulke gevallen zou het vooral in de provinciën beter zijn een hospitaal naar de plaats waar het noodig is te vervoeren, dan dat men de zieken en gewonden naar stadshospitalen transporteert, die bovendien wel eens vol konden zijn. De baanbreker op dit gebied was, naar ik meen, de heer Albert Napper, van Cranleigh, aan wien wij den oorsprong van de afzonderlijke, als hospitaal ingerichte, kleine woningen te danken hebben. Ik heb gepoogd in dezelfde richting mee te werken, doch er was nog geen werkelijke vooruitgang te bespeuren vóórdat in 1885 de door Keizerin Augusta in het leven geroepen mededinging plaats greep; nu echter is de afstand, die ons van het door den heer Napper voorgestelde hospitaal scheidt, zoo groot niet meer. Er zijn gelegenheden genoeg in vreedestijd, waarbij de «Tortoise» tent met de heilzaamste resultaten gebruikt kon worden, zooals b.v. bij mijnrampen of het vergaan van schepen aan de kust. Ik ben meer dan eens persoonlijk in de gelegenheid geweest deze tenten naar waarde te schatten; eens gedurende eene groote hitte in Duitschland en gedurende een langeren tijd bij koud en mistig weder in het zuiden van Londen, waar een aantal invaliden zulk eene tent een maand lang als hospitaal bewoond hebben.

Deze tent kan gebruikt worden zonder den wagen, waarin zij gewoonlijk vervoerd wordt, en zij is er op ingericht om door

paarden, muilezels, ja zelfs door menschen gedragen te worden; maar de wagen geeft meer waarde aan de tent, omdat daar een compleet hospitaal met bedden, meubels enz. bij is voor twaalf of twintig bedden met kooktoestellen en mondvoorraad, en dit kan uitgebreid worden in verhouding tot het aantal «Tortoise» wagens, waarover men beschikken kan.

De «Tortoise» tent is bij groote militaire manoeuvres in Frankrijk, Rusland, Finland, Denemarken en Oostenrijk beproefd; zij is passend gemaakt voor de ambulancewagens van deze landen, zoowel als van Duitschland en Turkije, en zij is welbekend te Aldershot en Bisley. Een van hare grootste verdiensten, zooals men op het vasteland heeft ingezien, is dat zij vlug geschikt gemaakt kan worden tot het gebruik bij bestaande militaire wagens, en dit is eene krachtige aanbeveling bij Ministers van Oorlog, die rekening moeten houden met de betrokken Ministers van Financiën.

Ik maak gaarne van deze gelegenheid gebruik om kapitein Tomkins mijn compliment te betuigen voor de schranderheid, de geestkracht en de volharding, die hij zoovele jaren heeft betoond. Oude vrijwilligers als ik kunnen zich nog zijne kookkachels in het Victoria-kamp te Wimbledon herinneren en de gastvrijheid, welke deze kamp-keukens bevorderden. Met gestadige volharding is hij trapsgewijze verder gegaan, totdat zijn bescheiden kachel zich ontwikkeld had tot eene compleete vervoerbare barak, die voor eene menigte doeleinden dienstig is: voor ambulance-werk in vrede of oorlog, voor troepen op marsch, alsmede voor jachttuitstapjes en ontdekkingsreizen. De «Tortoise» is Europa reeds door geweest en de bewering is niet te stout, dat zij mettertijd de wereld rond zal reizen.

Tot dusver bleven mijne opmerkingen beperkt tot ambulance-materieel. Ik stel mij nu tot taak in korte woorden aan te duiden hoe de militaire geneeskundige dienst in oorlogstijd door burgerlijke hulp zou kunnen worden aangevuld. Het zou aanmatigend van mij zijn, indien ik trachtte eene beschrijving te geven en nog veel meer ongewettigd, indien ik trachtte een kritiek te leveren van den geneeskundigen dienst van het Britsche leger. Er

zijn heeren in deze zaal tegenwoordig, die daar veel meer van weten dan ik. Ook ben ik niet van plan, nieuwe ideeën ten beste te geven betreffende het vrijwillige geneeskundige korps, een verdienstelijk lichaam, dat voor groote ontwikkeling vatbaar is; of betreffende de laatste organisatie, bekrachtigd door den Minister van Oorlog en den Opperbevelhebber, op aanbeveling van den Directeur-Generaal, welke een militie-bataljon voor het medische korps zal verschaffen. Ik zal mij beperken tot datgene, waarin ik meer persoonlijk ondervinding heb opgedaan en tot de bespreking van de hulp, die door een zuiver burgerlijk element zou kunnen bewezen worden, voornamelijk in betrekking tot den dienst in Engeland.

Het werk der Roode-Kruis-vereenigingen kan vergeleken worden bij ons weerbaarheids-leger, zooals enkelen onder ons het zich gedurende de eerste jaren van zijn bestaan kunnen herinneren. Het kwam zoo snel tot ontwikkeling, dat de militaire autoriteiten verbaasd waren, toen zij zich opeens belast zagen met de zorg voor een supplementair leger. De controle over dit lichaam was verdeeld tusschen de Commissarissen der Koningin en de militaire autoriteiten, en de zonderlingheden van lieden, die niet alleen hun tijd, maar ook hun geld aan de nationale beweging gaven en die zooveel vaderlandsliefde toonden, werden niet met al te groote gestrengheid beoordeeld. Van lieverlede kwam er verandering in het karakter dezer strijdmacht, en zij werd meer in overeenstemming gebracht met de bestaande militaire instellingen van het land, en moge het weerbaarheids-leger van den huidigen dag veel verschillen van wat het in zijne vroegere jaren was, het valt niet te betwijfelen, of het is nu eene krachtige aanwinst voor het staande leger.

Zoo is het ook met de Roode-Kruis-vereenigingen. De conventie van Genève werd geteekend op den 22^{en} Augustus 1864 en de eerste oorlog, waaraan een dezer vereenigingen deelnam, ofschoon op betrekkelijk kleine schaal, was de Boheemsche veldtocht van 1866. De meeste Europeesche hulp-vereenigingen ontwikkelden haar volle kracht gedurende den Fransch-Duitschen oorlog in 1870—71, en wij weten wat er gedaan werd

door de Britsche nationale hulpvereeniging onder de bekwame leiding van Lord Wantage; en daar ook vrouwen hierin een groot aandeel hadden, mag ik ook Lady Wantage noemen, die zoo wezenlijk heeft bijgedragen tot de goede uitkomsten. Doch de tijd heeft geleerd, dat de vrijheid en de ruimte van beweging, die toen werden toegestaan, onder den druk van nieuwe en abnormale toestanden nooit weer aan hulpvereenigingen zullen toegestaan worden, en naar mijn inzien terecht. Zonder twijfel zal er altijd in een oorlog op het vasteland eene groote onregelmatigheid bestaan in de wijze, waarop neutrale Staten in de nabuurschap van de oorlogvoerenden hulp zullen verleen en aan zieken en gewonden, indien er een groote veldslag vlak bij de grenzen mocht geleverd worden. Geen reglementeering zal onder zulke omstandigheden geheel in staat zijn den stroom van philantropie te stuiten, die onvermijdelijk los zal breken ten spijt van alle conventies. Wij hebben dit in 1870 op de grenzen van België, Luxemburg en Zwitserland beleefd. Doch zulke gevallen zijn uitzonderingen en raken het wezen van de principes van de conventie van Genève evenmin als de vriendendiensten van lieden, wier buurmans huis in brand staat, inbreuk maken op de wet tegen het schenden van een anders eigendom. De groote en verschrikkelijke ondervinding, opgedaan in den Fransch-Duitschen oorlog en in latere veldtochten, heeft eene aanmerkelijke wijziging gebracht in de opinie, die men eerst van de conventie van Genève had, en ofschoon vooral in dit land nog zeer vrijzinnige denkbelden heerschen over het recht van menschlievende neutralen, zullen zij, dunkt mij, een ernstigen schok krijgen bij het uitbreken van den volgenden Europeeschen oorlog. De zaak is, en die conclusie kan men reeds trekken uit de vergelijking hierboven door mij gemaakt, dat de Roode-Kruis-vereenigingen van eene natie voortaan in dezelfde verhouding tot den geneeskundigen dienst van haar leger zullen staan als de vrijwilligers in dit land tegenover het Britsche leger. De groote militaire mogendheden van Europa hebben haar noodzakelijkheid ingezien en de philantropische ijver van de Roode-Kruis-vereenigingen is volstrekt

niet verminderd door de pogingen, die met zeer veel succes zijn aangewend om hen onder streng militair beheer in oorlogstijd te brengen. Het groote geheim bestaat hierin, aan iedere vereeniging in vreedstijd de volste vrijheid van handelen in haar eigen zaken te laten in de richting, overeengekomen tusschen den Minister van Oorlog en den officieelen vertegenwoordiger der Vereeniging, en wanneer er een oorlog ophanden is, kan dit geheele volontaire supplement in korten tijd gemobiliseerd worden en wordt dan metterdaad een deel van het nationale leger.

Ik heb meer dan eens de wijze beschreven, die door de Staten van het vasteland van Europa is aangenomen om dit resultaat te verkrijgen. Voor deze gelegenheid zal het misschien voldoende zijn, indien ik Frankrijk en Duitschland als de beste voorbeelden ter illustratie neem. Het zou mij eene onuitsprekelijke voldoening verschaffen, indien mijne woorden in eene bescheiden mate eenige uitwerking in dit land mochten hebben en indien wij, door de duur betaalde ondervinding van anderen geleerd, er toe geleid mochten worden een soortgelijk systeem aan te nemen. De eerste stap in deze richting behoort te zijn de benoeming van een officier (zoo mogelijk van hoogen militairen rang) ten einde de burgerlijke hulp-vereenigingen in de hoofdkwartieren van het leger te vertegenwoordigen.

In Frankrijk heeft de vereeniging »Het Roode Kruis» een zeer hoog standpunt ingenomen. Het Centrale Comité van Parijs heeft sedert zijne formatie nauwe betrekkingen met de militaire autoriteiten onderhouden, en het houdt, door tusschenkomst van zijn president, direct briefwisseling met den Minister van Oorlog en met de generaals, die legerkorpsen commandeeren, door middel van officieel benoemde gedelegeerden. Op den 13^{en} Juli 1884 werd een decreet uitgevaardigd, dat ten doel had de vereeniging in overeenstemming te brengen met de veranderingen, die in het leger hadden plaats gegrepen sinds den oorlog van 1870—71, en dat aan de *Société de Secours aux Blessés des Armées de Terre et de Mer* (de officieele naam voor de vereeniging Het Roode Kruis in Frankrijk) machtiging verleende,

om in oorlogstijd den militairen geneeskundigen dienst aan te vullen, giften uit te deelen, door de publieke weldadigheid geschonken, hospitalen op te richten in plaatsen, die worden aangewezen, als daaraan behoefte hebbende, hulp te verleenen bij het vervoer van zieke en gewonde soldaten en zeelieden per spoor, in de infirmerieën der spoorwegstations en in al de hulp-hospitalen op het tooneel des oorlogs. Sedert dit decreet zijn er nog twee uitgevaardigd, respectievelijk gedateerd den 16^{en} November 1886 en den 21^{en} December van hetzelfde jaar. Het eerste erkent *l'Association des Dames Françaises* en het tweede *l'Union des Femmes de France*. Deze decreten beperken de samenwerking van de Hulp-vereenigingen met de militaire geneeskundige diensten tot de landstreek achter die der werkelijke vijandelijkheden en tot het grondgebied van het eigen land.

Onafhankelijk van dezen bijstand zijn de vereenigingen gemachtigd, de door haar verzamelde giften onder de zieken en gewonden te verdeelen. De betrekking, waarin de vereenigingen tot elkander en tot den militairen Directeur van den dienst staan, wordt door de bovengenoemde decreten nader omschreven. Iedere inrichting van de Hulp-vereenigingen staat onder toezicht van den Eerstaanwezenden Officier van gezondheid van het district, waarin zij gelegen is, die eveneens het opzicht heeft over alle documenten en registers, die zijn voorgeschreven.

Het personeel van de drie vereenigingen, die ik genoemd heb, is gerechtigd tot het dragen van de uniform en de insignes, zooals zij door den Minister van Oorlog zijn voorgeschreven. Alle vereenigingen in Frankrijk, die min of meer hetzelfde doel hebben en niet als onafhankelijke vereenigingen kunnen aangemerkt worden, worden in oorlogstijd opgeroepen om zich op te laten nemen in de Centrale Vereeniging, d. i. de *Société de Secours aux Blessés de Terre et de Mer*; er is slechts éene uitzondering op dezen regel en die is ten gunste van die strikt plaatselijke ambulancen, wier werkkring zich niet uitstrekt buiten de gemeenten, waarin zij gevestigd zijn.

Op vele van de belangrijkste spoorwegverbindingen op de voornaamste lijnen tusschen Parijs en de Fransche grenzen, zijn

er niet alleen zekere vertrekken ten gebruike van de Société de Secours afgestaan, maar ook is haar een groot personeel met alle verdere benodigdheden voor hospitaalgebruik toegewezen. Bij het uitbreken van een oorlog kan elk van deze tijdelijke hospitalen tot den dadelijken dienst worden ingericht, even snel als het leger gemobiliseerd wordt; en bovendien is den gedelegeerden der Vereeniging de nuttige taak opgedragen, de invaliden van de opererende troepenafdeelingen achterwaarts te brengen en de ambulance-treinen te vergezellen. Deze verplaatsbare en vaste hospitalen vormen den specialen werkkring der *Société de Secours aux Blessés Militaires* in oorlogstijd, en zij bieden een ruim veld aan voor de uitoefening van nationale menschlievendheid, zonder het gevaar en het ongerief, waarop reeds gewezen is.

Veel aandacht wordt ook door deze Frausche vereeniging aan de voortdurende verbetering van ambulance-materieel gewijd; er zijn dépôts gevormd in negenendertig steden, corresponderende met negenendertig territoriale divisiën van het leger, en dit materieel wordt jaarlijks ten tijde der groote militaire manoeuvres beproefd. Buitendien zijn er cursussen voor ambulance-oppassers en verpleegsters te Parijs opgericht, en ook te Marscille, Rijssel en Nancy.

In vreedestijd wordt in Duitschland de volledigste onafhankelijkheid gegund aan de verschillende Hulp-vereenigingen, die in alle Staten van het Rijk bestaan, doch bij het uitbreken van een oorlog vervalt de directie van al de verschillende vertakkingen aan het Centrale Comité van Deutsche Vereenigingen van het Roode Kruis, een lichaam, dat samengesteld is uit de gedelegeerden van de Vereenigingen van alle Staten, werkende onder de contrôle van een Commissaris-Inspecteur vanwege het Keizerlijke Gouvernement. Vele honderden commissiën, die in aansluiting met het Centrale Comité van Berlijn werken, zijn over geheel Duitschland verspreid, en het resultaat van dit systeem komt uit in de vele bewonderenswaardige instellingen, die zooveel goed doen gedurende den vrede, terwijl men zich tot een eventueelen oorlog voorbereidt.

Een zeer belangrijk onderdeel in Duitschland, zoowel als in Frankrijk, is de vorming geweest van dépôts van ambulance-materiëel, verdeeld in vier onderscheiden categorieën en geplaatst onder het beheer van eene commissie van chirurgiens en leeken-gedelegeerden van de Centrale- en dames-commissies. De artikelen, welke deze dépôts bevatten, zijn weer onderverdeeld in die, welke volstrekt noodzakelijk en die, welke nuttig kunnen zijn. Modellen en patronen worden van tijd tot tijd uitgegeven ten dienste van alle geaffilieerde vereenigingen, en op dezelfde wijze worden er instructies gegeven betreffende de veranderingen en verbeteringen, die aangebracht moeten worden.

De twee voorbeelden, die ik als illustratie van Roode-Kruis-arbeid gegeven heb, zooals hij tenminste in Frankrijk en Duitschland wordt opgevat, zijn voldoende om de wijze aan te toonen, waarop de principes van de Conventie van Genève in de meeste Europeesche Staten zijn ontwikkeld. De resultaten zijn zoo bevredigend geweest en van zulk een ver strekkend gewicht, dat de kritiek tot zwijgen is gebracht. In ieder geval, wanneer er fonten zijn begaan, zijn zij toch van dien aard, dat zij hier in Engeland door de vingers gezien zouden worden, zoo zij al geen volle absolutie ontvingen. Wij Engelschen gevoelen geen sympathie voor plannen, die groote moreele en materiële hulpbronnen achter slot bewaren voor een tijd van nood, die, naar wij hopen, nooit zal komen. Wij zijn daarom geneigd de meeste toegevendheid te toonen jegens hen, die, terwijl zij zich tot den oorlog voorbereiden, een zoo nuttig mogelijk gebruik maken van de edelmoedigheid hunner donateurs en den werklust van hun personeel om tegemoet te komen aan zooveler beroep op liefdadigheid en menschlievendheid op het groote slagveld van het dagelijksch leven. Dit is geen overdreven uitdrukking, zooals gereedelijk zal toegegeven worden door allen, die eene studie van de kwestie hebben gemaakt in deze groote wereldstad, of te midden der overgroote bevolking van onze groote fabrieks- en nijverheidscentra.

Ik vrees, dat er niemand is, die gelooft, dat de geneeskundige

dienst van een leger ooit zóó gemaakt kan worden, dat hij geheel opgewassen is tegen de moeilijkheden, die zich voordoen bij groote en snel opeenvolgende veldslagen. De algemeene erkenning hiervan gaf aanleiding tot de Conventie van Genève, zoowel als tot de talrijke vrijwilligers-vereenigingen, die daarna ontstonden; en het is deze wetenschap, die mannen en vrouwen zal blijven opwekken om zich te scharen onder de vaan van het Roode Kruis. In 1871 bepleitte ik voor het eerst in het openbaar de wenschelijkheid om een ambulance-systeem in vredes-tijd te organiseeren voor de behoeften van het burgerlijk leven, dat desnoods ook in oorlogstijd eene verdienstelijke aanvulling van den militairen geneeskundigen dienst zou kunnen vormen, en gedurende al de jaren, die ik verbonden ben geweest aan de St. John's Ambulance Association, heb ik dit doel nooit uit het oog verloren. Ik was in goed gezelschap; van den begiine aan werd ik geleid door den raad en de ondervinding van Sir Thomas Longmore, die door geheel Europa als een der grootste autoriteiten op dit gebied beschouwd wordt; en in een later tijdperk hadden wij de verdienstelijke medewerking van wijlen kolonel Duncan, wiens welsprekende en wegsleopende pleitredenen voor het verleenen van de eerste hulp aan gewonden nog versch in het geheugen liggen van hen, die het voorrecht hadden met hem samen te werken.

Hulp aan de zieken en gewonden is even noodig in vredes- als in oorlogstijd, maar terwijl voorbereiding in den vrede mogelijk is, kan er geen bevredigend systeem in der haast georganiseerd worden te midden van de opgewondenheid en de bedrijvigheid des oorlogs. De voorbeelden, die ik reeds aan Frankrijk en Duitschland ontleend heb, toonen aan hoe een vrijwillige ambulance-hulp in die twee landen wordt opgevat. Het onderscheiden karakter en de verschillende instellingen van iedere natie vormen een beletsel voor het aannemen van iets, dat naar een uniform plan voor alle landen zweemt, maar ik waag de veronderstelling, dat wij met de organisatie en hulpmiddelen, die wij reeds in Engeland bezitten, in staat zijn om ons zoowel in vredes- als in oorlogstijd op eene gelijke lijn met

onze naburen te plaatsen, wat aangaat het verleenen van hulp aan zieken en gewonden. Veel is er, dat wij van hen kunnen leeren, doch er is ook veel, dat wij hun hebben geleerd en nog kunnen leeren. En vergunning bekomen hebbende om deel te nemen aan de eerste vestiging van de Samariterverein in Duitschland, is het eene voldoening voor mij, dat deze bloeiende instelling haar oorsprong in eene groote mate, zooals haar stichter Baron von Esmarch toegeeft, verschuldigd is aan de St. John's Ambulance Association en dat zij nu haar invloed steeds doet gelden op de naburige Staten. Het veld der menschlievendheid is uitgestrekt en gelukkig is het er een, waarop het onderscheid van natie spoedig verdwijnt. Wij kunnen ons dit voorstellen, wanneer wij gewonde vijanden onder hetzelfde dak naast elkander zien liggen en dezelfde zorg zien genieten van dokters en verpleegsters zonder onderscheid van nationaliteit; doch men vergete daarbij niet, dat, hoe nitmuntend een stelsel ook moge ingericht zijn met het oog op den vrede, het onmogelijk aan de eischen van den oorlog kan voldoen, tenzij het deel uitmake van het geheele legerstelsel en dit reeds gedurende een tijdvak van vrede.

Ik wil niet onnoodig beslag leggen op uw tijd, om u den arbeid van de Johanniter Ambulance Vereeniging te beschrijven, daar deze door het geheele Britsche rijk zoo volkomen begrepen en gewaardeerd wordt, doch het is misschien niet overbodig te verklaren, welke maatregelen genomen zijn om deze burgerlijke instelling in oorlogstijd van groote waarde voor het Britsche leger te maken. Wel is waar beduidt dit tegenwoordig nog niet veel, doch een klein beetje aanmoediging vanwege het Ministerie van Oorlog kon tot eene ontwikkeling leiden, die de weldadigste gevolgen voor onze soldaten en matrozen zou hebben.

Enige jaren geleden werden kleine ambulance-corpsen opgericht, om het nut van den arbeid der Vereeniging en tevens de belangstelling in haar werk te vergrooten, en die corpsen hebben zich daarna gevormd tot de Johanniter Ambulance-Brigade. Haar werkkring zou eerst beperkt blijven tot plaatse-

lijke behoeften, doch wenschende, dat men evenzeer op den oorlog als op den vrede bedacht zou zijn, was ik zoo gelukkig een corps te vinden, dat er niet tegen opzag eene proef te wagen, die misschien kan helpen het vraagstuk op te lossen.

Onder de kolenwerkers van Derbyshire werd een der eerste ambulance-centra in 1878 te Tibshelf gevormd, en dit is daar niet alleen onafgebroken gebleven, maar de resultaten hebben andere mijnontginners aangemoedigd, het aldus gegeven voorbeeld te volgen, hetgeen voor een groot gedeelte aan kapitein Stuart Wardell te danken is. De Birchwood mijnen, die onder dezelfde directie staan, vormden ook een centrum in 1882 en de officieren van gezondheid leggen een warm getuigenis af van het goed, dat door deze twee lichamen verricht is, om de gevolgen van ongelukken, die helaas zoo veelvuldig voorkomen, tot een minimum te brengen. In elk dezer centra werd in 1889 een corps van de Johanniter Ambulance-Brigade gevormd.

Tot honorair lid van het Tibshelf-corps benoemd, eene keuze waarop ik zeer trotsch ben, deed ik het voorstel, dat de leden zich aan eene dergelijke oefening zouden onderwerpen als die welke aan de ziekendragers-compagnieën in het leger wordt gegeven, en in zeer korten tijd, onder de leiding van kapitein Wardell, bijgestaan door bevoegde onderofficieren van het leger, werd mijn wensch verwezenlijkt. De tweede stap was vergunning te verkrijgen voor eene officieele inspectie. Met goedkeuring van den Minister van Oorlog inspecteerden de Directeur-Generaal van den militairen geneeskundigen dienst Sir William Mackinnon, K. C. B., en de Chirurgen-Majoor Allin, A. M. S., de Tibshelf- en Birchwood-corpsen van de Johanniter Ambulance-Brigade op den 28sten Juli ll. Het »Veld-rapport» toonde aan, dat er 180 officieren en manschappen op het terrein waren, allen gekleed in eene nette en practische uniform; zij hadden twee ambulance-wagens met paarden bij zich.

Het zal mij misschien niet als eene onbescheidenheid aangerekend worden, wanneer ik de rapporten van de inspecteerende officieren *verbatim* teruggeef :

*Van den Chirurgien-Majoor Allin, M. D.
Aan den Directeur-Generaal van de Medische Afdeeling,
Horse Guards, London. S. W.*

*Rawal Pindi, Punjab, Indië,
7 December 1891.*

Hoogedelgestrenge Heer,

Ik heb de eer het volgende rapport te maken van eene inspectie van kapitein Wardell, ambulance-corps, op 28 Juli 1891 te Tibshelf. De parade bestond uit eene inspectie van het niterlijk en de uitrusting van het corps; het leggen van het driehoekig verband; de vorming van zitplaatsen met twee-, drie- en vier handen; oefeningen met den brancard; het leggen van het eerste verband; het optillen en neerleggen van de gewonden op de brancards; het vervoer naar eene verzamelplaats en het laden van ambulance-wagens.

Ik kreeg een zeer goeden indruk van het niterlijk en het zindelijke voorkomen van alle leden van het corps; het leggen van het driehoekig verband en de vorming van de zitplaatsen met de hand werden zeer goed verricht.

De wijze, waarop de eerste hulp aan de gewonden verleend en het verband gelegd werd, kon onmogelijk beter zijn. De manschappen waren flink geoefend, zoowel in het gebruik als in de toepassing van de verschillende hulpmiddelen en zij schijnen een zeer duidelijk begrip te hebben van de zaken, waarin zij geoefend werden. Een groote lof komt toe aan kapitein Wardell en zijne officieren voor de grondige wijze, waarop de leden van dit corps zijn uitgerust, afgericht en onderwezen, en de grootste lof aan de onderofficieren en manschappen voor de belangstelling en de waardeering, die zij voor dit werk betoond hebben.

Ik heb de eer te zijn,

*UHEG. dienstw. dienaar,
(w. g.) W. B. Allin.
Chirurgien-Majoor, M. D.*

Hierbij voegde de Directeur-Generaal van den militairen ge-

neeskundigen dienst, Sir William Mackinnon, K. C. B., de volgende opmerkingen :

Ik was tegenwoordig bij deze inspectie en zeer terreden over de prijzenswaardige wijze, waarop deze mannen afgericht waren, zoowel als over de bedrevenheid, die zij in de verschillende methoden van verbinden ten toon spreidden en bij het plaatsen en vervoeren van personen op brancards.

De instructie van deze manschappen is klaarblijkelijk met groote zorg geschied en strekt kapitein Wardell tot groote eer.

In geval van oorlog zou dit corps van goed afgerichte manschappen eene uitstekende aanwinst zijn voor onze hulp aan zieken en gewonden in het district en mochten hunne diensten noodig zijn, dan zou het verstandig zijn hen, indien zij daartoe geneigd zijn, voor den dienst te verbinden aan een militair district.

16 Januari 1892.

(w. g.) W. A. Mackinnon, D. G.

De veronderstelling, dat het voor een vreemden vijand mogelijk is op onze kusten te landen, is een impopulair iets; maar is het niet de grootste dwaasheid, te weigeren de mogelijkheid van zulk een gevaar onder de oogen te zien, hoe groot ons vertrouwen in de sterkte en de alomtegenwoordigheid van onze zeemacht ook zijn moge? Daar dit zoo is, behoort niets verzuimd te worden, dat een paniek kon helpen verminderen, indien eene vijandelijke legermacht dreigde te landen of werkelijk aan land kwam. En het zou niet de minst belangrijke maatregel in dit opzicht zijn, eene regeling te treffen omtrent de verzorging der zieken en gewonden van de strijdende partijen, zonder het gewone werk der burgerlijke hospitalen van het land al te veel in beslag te nemen of dit geheel uit zijn verband te rukken. Om tegemoet te komen aan dit wezenlijk onderdeel van eene volmaakte militaire organisatie, geloof ik, dat in den tegenwoordigen tijd zulk een ambulance-corps, als ik beschreven heb, in elk der militaire territoriale afdeelingen van Engeland kon gevormd worden.

Maar niet alleen bij eene eventueele vijandelijke landing op onze kusten zou zulk een corps van in den dienst bij ambu-

lances geëfende dragers, van groote waarde zijn. Indien ons land in een buitenlandschen oorlog mocht gewikkeld worden, die het uitbrengen van de geheele beschikbare legersterkte onzer natie zou noodig maken, welk een onberekenbaar voordeel zou het dan zijn, indien de militaire geneeskundige dienst geheel beschikbaar gehouden kon worden voor den dienst in den vreemde! Ik twijfel er niet aan, of dit zou mogelijk zijn. Wij bezitten nu in Engeland de middelen, waarop het gouvernement zich in elk der beide mogelijke gebeurtenissen kan verlaten, en om hiervan profijt te trekken, is het alleen noodig, dat wij breken met sommige ideeën, die wij nog hebben over insulaire onneembaarheid en niet het minst over bureaucratische onfeilbaarheid, en partij te trekken van het voorbeeld, dat ons door sommige groote mogendheden van het vasteland gegeven is. Ik ga zelfs verder en beweer dat wij, achterlijk als wij zijn met het volgen van voorbeelden, waaraan wij langen tijd eene Platonische vereering gewijd hebben, feitelijk in het bezit zijn van personeel en materieel, die alleen in overeenstemming met ons nationaal karakter en onze nationale instellingen behoeven gebracht te worden.

Daar ambulance-corpsen in vredestijd van het grootste nut gebleken zijn en er reeds vele bestaan, zou ieder territoriaal district in korten tijd zulk een corps bezitten, met eene behoorlijke aanvulling van militaire artsen, en wel tegen zeer geringe kosten. De militaire africhting behoorde dan met zoo weinig mogelijk bezwaar voor de menschen gepaard te gaan en periodieke inspecties behoorden in hun eigen woonplaats te geschieden, want de beste ambulance-oppassers in het land zijn gewoonlijk vlijtige werklieden, die een hoog dagloon verdienen, dat zij niet daarvoor kunnen opofferen. Bovendien maakt hun bijna dagelijksche practische oefening in het verleenen van de eerste hulp aan zieken en gewonden het geheel overbodig, dat zij zouden genoodzaakt worden, hun tijd te verspillen met zich te oefenen in het verbinden van denkbeeldige wonden, en het lijdt geen twijfel, of zij doen in één maand in hun eigen woonplaats meer ondervinding en kennis op van het verbinden

van wonden en het behandelen van gewonden, dan zij in een geheel jaar te Aldershot zouden kunnen opdoen.

In ons betrekkelijk klein leger kunnen wij geen manschappen uit de gelederen missen, en nu de eischen van de lengte en de borstafmetingen van de manschappen, die voor den militairen geneeskundigen dienst worden aangeworven, verminderd zijn, is het meerendeel der dragers niet berekend voor het werk, dat de gewijzigde eischen van de nieuwere wijze van oorlogvoeren van hen vergt. Daarom moet men geen gelegenheid voorbij laten gaan, om dezen dienst met bekwame manschappen aan te vullen, en wij hebben een veld bij de hand, vanwaar wij mannen van goede reputatie en uitmuntende fysieke hoedanigheden voor den dienst in Engeland kunnen krijgen, waarvan er velen in geval van nood als vrijwilligers mede zouden uittrekken voor den dienst buitenslands.

Het zou ook in vele opzichten van groot voordeel zijn, indien een dergelijk corps in elk der voornaamste havens van het koninkrijk kon gevormd worden onder hun eigen plaatselijke dokters. In geval van een oorlog buiten Engeland, waarin onze zee- en landmacht gewikkeld mocht worden, konden de zieken en gewonden, aan land gebracht, op de plaats zelve behandeld worden. Onder officieele contrôle en inspectie geloof ik, dat dit stelsel uitstekend zou werken, terwijl het een groot aantal officieren en manschappen van het geregelde leger vrij zou laten, wier diensten men elders weer kan gebruiken. Men kan ten volle rekenen op de menschevriendheid en de vaderlandsliefde van het volk en zoo noodig zou niet alleen het personeel, maar ook het materieel beschikbaar worden gesteld. Dit alles kon met zulke geringe kosten tot stand gebracht worden, dat die uitgaven nauwelijks in aanmerking komen.

De militaire autoriteiten zouden wel doen zich in deze zaak niet aan banden te laten leggen door oude traditiën, doch op flinke wijze de groote moeilijkheden onder de oogen te zien, waarvoor zij nu geplaatst zijn. Duitschland kan corpsen vormen van ziekenverplegers, die hun tijd in het leger nitgediend hebben, en te oordeelen naar hetgeen ik gezien heb, zijn deze

volontairs eene kostbare aanwinst voor den geneeskundigen dienst van het leger, doch de mannen, die wij hier aanraden te gebruiken, leveren veel beteren waarborg op, dat de zieken en gewonden goed en conscientieus zouden behandeld worden, ofschoon zij in het oog van een drill-sergeant misschien niet zoo flink van houding zijn en hun voorkomen bij eene parade ietwat te kort zou schieten in de netheid, die van soldaten verwacht wordt.

Ik heb reeds de in Frankrijk en Engeland aangenomen stelsels beschreven, volgens welke de Hulp-Vereenigingen nu georganiseerd zijn, en eenige maanden geleden heb ik in het openbaar mijne overtuiging uitgesproken, dat het in de toekomst aan de Roode-Kruisvereenigingen niet meer vergund zou worden te handelen, zooals zij in de laatste veldtochten gedaan hebben, maar dat hunne diensten waarschijnlijk beperkt zouden worden tot de communicatie-lijnen van af de tweede linie van geneeskundige hulp tot aan de basis. Doch tegenwoordig gaan wij snel vooruit, en in geen enkel opzicht springt dit zoozeer in het oog als in de krijgskunde. In het korte tijdsbestek, dat verlopen is, sinds ik mijne opinie durfde doen drukken, dat vrijwilligers-hulp niet zou toegestaan worden in de eerste linie, heeft er eene groote verandering plaats gegrepen. Geen officieel geneeskundig corps in eenig leger is ooit opgewassen geweest tegen de eischen, die een groote veldslag aan dien dienst stelt; dit feit noopte dan ook iederen beschaafden Staat de hulp van vrijwilligers te aanvaarden. Onder de omstandigheden, die vóór de invoering van de nieuwste modellen der offensieve wapenen bestonden, dacht men natuurlijk, dat deze vrijwillige aanvulling van hulp achterwaarts van de opereerende troepen kon gehouden worden, op de communicatie-lijnen, waar zij, met eene behoorlijke organisatie, het corps ziekenverplegers van het leger geheel beschikbaar kon doen blijven voor den dienst bij de troepen; doch onder de veranderde omstandigheden kan men veilig voorspellen, dat een leger, hetwelk de eerstvolgende maal ten oorlog trekt, zonder eene sterke reserve van vrijwillige zieken-dragers, binnen korten afstand van de opereerende troepen, zich

spoedig in een verschrikkelijk dilemma zal bevinden. Het eenige alternatief in zulk eene moeilijkheid zou gelegen zijn in de mogelijkheid, dat een veldslag, als die van Sedan, geleverd werd in de onmiddellijke nabijheid der grenzen van Staten, wier geheele bevolking bereid zou zijn alles te doen wat in haar vermogen was om de gewonden bij te staan. Men vergete echter niet, dat dit een zeer exceptioneel geval was: de slag was een der meest beslissende en de overwinnaars, geheel meester van den toestand, voelden geen neiging al te streng de handelingen te gispn van diegenen, die hen van eene ontzaglijke verantwoordelijkheid onthieven. Kortom, in den volgenden oorlog zullen de ambulance-dragers van de troepen niet in staat zijn als zoodanig op te treden terwijl het gevecht duurt, doch na afloop van een grooten slag zal een ontzaglijke taak ten deel vallen aan de korpsen ziekenverplegers en dragers van het leger, welke taak zij niet behoorlijk kunnen vervullen zonder den bijstand van eene sterke reserve van geoefende dragers.

In alle klassen der maatschappij vinden wij eene neiging om het nut van het geneeskundig beroep te ignoreeren, totdat eene ziekte of een ongeval ons noodzakelijk in nauwe aanraking met zijne leden brengt; wij zijn dan gedwongen, hunne verdiensten naar waarde te schatten. Indien dit waar is in het burgerlijke leven, hoeveel te meer is dit in het leger het geval! Terwijl er niets wordt verwaarloosd om het personeel en het materieel van een leger tot den hoogst mogelijken graad van volmaaktheid te brengen, en veld- en herfstmanoeuvres beschouwd worden als de voorloopers van veldslagen, waarin officieren en manschappen zullen voortgaan nieuwen roem te verwerven voor de nationale vlag, zijn wij maar al te geneigd de keerzijde der medaille voorbij te zien, hoe dikwijls zij ons ook voorgehouden is. Natuurlijk is het eerste oogmerk van een bevelhebber, veldslagen te winnen; doch in welk eene positie is een generaal geplaatst, wanneer hij, een veldslag gewonnen hebbende, niet in staat is voort te rukken, uit hoofde van de menigte gewonden, die zijn voortdringen belemmeren en die hij zonder eene behoorlijke verzorging niet achter zich kan

laten! En, aan de andere zijde, indien hij mocht willen voortrukken, kan hij zijn volle aantal genees- en heilkundige helpers niet ontberen. Het is daarom van het uiterste gewicht, dat er niets aan het toeval worde overgelaten, en, indien ons leger in al zijne deelen volledig zal zijn, is het bepaald noodzakelijk, dat de ambulance-dienst er even uitmuntend op ingericht zij om mede te velde te trekken, als de offensieve wapenen, waarover het leger beschikt; wat meer is, vrijwillige en supplementaire hulp behoorde te allen tijde met den officieelen geneeskundigen dienst in aanraking te zijn, en de eerste behoort in vredetijd zóó georganiseerd te zijn, dat ons leger bij het uitbreken van een oorlog zich van haar hulp kan bedienen, aldus bijdragende tot zijn eigen sterkte en volmaaktheid, zonder dat het eenig deel van den burgerlijken dienst des lands uit zijn samenhang rukt of in verwarring brengt.

Eene belangrijke rede werd onlangs in de Oostenrijksche Congressen van Afgevaardigden door professor Billroth over de »Geneeskundige diensten te velde" gehouden, van welke rede eene vertaling werd opgenomen in het Maart-nummer van het maandblad van dit Instituut. In dezelfde maand verscheen een artikel over: »De nieuwe militaire wapenen en ontploffingsmiddelen" door Sir Thomas Longmore in de »British Medical Journal" en nog zeer onlangs werd er in hetzelfde blad een nittreksel gepubliceerd van een overzicht, gegeven in het »Friedrich Wilhelm Institut" te Berlijn over »De heilkunde met betrekking tot het nieuwe projectiel", door professor von Bardeleben. Deze drie artikelen, die zeer de aandacht getrokken en zeer ernstige gedachten opgewekt hebben, moeten voorzeker hen, die zich met militaire onderwerpen bezighouden, er toe brengen, zich de vraag voor te leggen, door prof. Billroth gesteld: »Zijn er stappen gedaan om verbetering aan te brengen in de middelen ter verleening van bijstand aan de gewonden, in dezelfde verhouding als de vernielingswerktuigen voortgaan zich te ontwikkelen?" Eene zaak is duidelijk, n.l. dat het systeem van het bijeenbrengen der gewonden gedurende het gevecht, geheel veranderd moet worden. Geen enkel detachement

van dragers zou het twee minuten kunnen nithouden binnen de gevechtslinie onder den regen van projectielen, die de nieuwe repeteer-geweren op hen zouden nitsorten, en wel zonder den nevel van rook, die tot dusverre de bewegingen der strijdende partijen eenigszins maskeerde. Het gevaar zal voor den geneeskundigen staf en de dragers-compagnieën veel grooter zijn dan voor de strijders, want terwijl het de plicht van deze laatsten is, van iedere dekking partij te trekken, die zij benutten kunnen, moeten de dragers langzaam en voorzichtig met hun last voortmarcheeren en wel gewoonlijk zonder dekking. Mijn eigen opinie, ofschoon het eene gedachte is, die men niet gaarne uit, is, dat in den eerstvolgenden oorlog de geneeskundige dienst de gewonden moet laten liggen waar zij neervallen, intusschen voorbereidselen makende voor het oogenblik, waarop de gesteldheid van het terrein of het minder hevig worden van den slag hun toelaat te handelen. Onder zulke omstandigheden zou een gewond man misschien veiliger zijn, terwijl hij op den grond lag, dan indien hij op een draagbaar werd weggevoerd.

Sir Thomas Longmore zegt ons, dat »alle kenteekenen zich vertoonen dat, terwijl het aantal lijdens, die dringend hulp behoeven, in de toekomstige oorlogen zeer zal toenemen, de middelen om hun een onderkomen en heilkundige hulp te verschaffen eerst veel verder achterwaarts zullen worden aangetroffen dan ooit het geval is geweest." Dit noopt ons, na te gaan hoe het tegenwoordige systeem van het bijeenbrengen der gewonden gewijzigd kan worden om te beantwoorden aan de veranderde toestanden. Prof. Billroth stelt de zaak met nadruk zoo voor : »Wat aangaat de grootere dracht der nieuwe projectielen, zult gij misschien zeggen : Wat komt er dat op aan ? breng de verbandplaatsen een paar honderd passen terug. Gesteld, dat zij eerst 500 passen achter de gevechtslinie waren, dan zullen zij thans 700 of 800 passen daarachter worden opgericht. Juist, maar voor de dragers, die een man met zijn randsel tot een gewicht van ongeveer 260 Engelsche ponden vervoeren, beteekent deze vermeerderde afstand niet alleen eene ontzettende vermeerdering van arbeid, maar er gaat met den

hoen- en terugmarsch ook veel meer tijd verloren, en er kunnen bijgevolg veel minder gewonden in een gegeven tijd van het gevechtsterrein naar de verbandplaats vervoerd worden. Probeer dit eens, een man 500 passen of 700 à 800 ver te dragen! Het is geen kleinigheid en op den duur onmogelijk vol te houden. Nu kunt gij geen verbandplaats op den reglementairen afstand van het betrokken legercorps enz. in de zonnehitte of in den regen opstellen. Gij moet er eene soort van beschutting voor hebben, een huis, een greppel, een strook bosch. Niet dat de chirurgiens in het aangezicht van den vijand niet vol toewijding zijn, maar wat moet er van de gewonden worden, indien de chirurgiens doodgeschoten worden? Gij zult zeggen, dat zij door de Conventie van Genève hiervoor gevrijwaard zijn. Goed, maar wat baat die Conventie, indien uw eigen partij terugtrekt in de richting van de verbandplaats, of wanneer de vijand voortrukt en gij met uw verbandplaats in de vuurlinie komt te staan? Dan moet men zich verplaatsen en eene nieuwe plaats zoeken. Niemand kan zich een waar denkbeeld van deze moeilijkheden vormen, die er niet zelf in geweest is."

Het grooter aantal gewonden moet daarom noodzakelijk eene groote vermeerdering van het aantal dragers ten gevolge hebben, welk aantal in ons leger (Oostenrijksch) op het oogenblik zeer klein en onvoldoende is. Ja, wij moeten zelfs tot de conclusie komen, dat het voortaan niet langer mogelijk zal zijn, de gewonden door dragers van het gevechtsveld te verwijderen, ten zij dit dagen achtereen moet duren. Het zal daarom noodzakelijk zijn, een groot aantal lichte voertuigjes onmiddellijk achter de slaglinie te plaatsen, ten einde niet alleen de gewonden naar de veldhospitalen te brengen, maar ook hen van het slagveld zelf te verwijderen, mits het terrein dit toelaat."

Chirurgien-generaal Von Bardeleben, de zaak van een Duitsch standpunt beschouwende, zegt:

»De eerste en de moeilijkste taak zal zijn het enorm aantal gewonden zonder dralen buiten de slaglinie te brengen. Wie zal vooruit kunnen zeggen, waar men een verband zal kunnen

leggen buiten het bereik van het vijandelijk vuur? Sommigen dringen aan op eene vermeerdering van zieken-dragers en van wagens om de gewonden te vervoeren. Dit klinkt zeer humaan, doch wij moeten niet vergeten, dat zieken-dragers moeten voortgaan tot in de vuurlinie en zich blootstellen aan de kogels. Indien wij voortgaan hun getal te vergrooten, zullen wij dan ook niet het aantal gewonden vergrooten, om niet te spreken van andere bezwaren? Alleen het aantal mannen voor het transport der gewonden o-vertreft reeds een bataljon (1000 man) voor ieder legercorps (24000 man). Zulke eischen zijn vaak onberedeneerd en overdreven. De oorlog is geen humane instelling. Wij, heelkundigen, zijn ten volle bereid de humaniteit zooveel mogelijk in den oorlog toe te passen, maar niet op zulk eene wijze, dat, om één menschenleven misschien te redden, het leven van een grooter aantal mannen in de waagschaal wordt gesteld. Het Duitsche legerbestuur is reeds zeer daaraan te gemoet gekomen door het aantal manschappen en wagens voor het vervoer der gewonden te vergrooten, sedert de ondervinding opgedaan in de oorlogen van 1866 en 1870, en het schijnt de uiterste grens bereikt te hebben, waartoe het onder de bestaande omstandigheden mogelijk is te geraken."

De kwesties, die ik dus beknoptelijk heb beschouwd, betreffende de veranderde omstandigheden in den oorlog, ten gevolge van den vooruitgang der wetenschap, zijn op zulk eene bekwame wijze behandeld door de betrouwbare autoriteiten, waarnaar ik reeds verwezen heb, dat het aanmatigend mocht heeten, indien ik wilde trachten de belangrijke feiten, die zij geconstateerd hebben, uit te breiden. Maar sprekende als iemand, die in meer dan één veldtocht als vrijwilliger bij de ambulance gediend heeft, wil ik toch met klem op de raadzaamheid wijzen, om alle aanmoediging te schenken aan die burgers, die in vreedstijd voor ambulance-doeleinden zijn aangeworven en geneigd zijn in oorlogstijd den geneeskundigen dienst van het leger aan te vullen. Zulk eene hulp, zoo zij waarde wil hebben, moet vooraf voorbereid zijn, anders leidt het op het kritieke oogenblik slechts tot verwarring, want dan hebben verantwoordelijke officieren

weinig tijd ter beschikking om een nieuw stelsel te organiseeren. De jongste Europeesche oorlogen brachten de wereld in verbazing door den omvang der veldslagen en de enorme aantallen gewonden, die binnen enkele uren en soms in enkele minuten de hulpbronnen van den geneeskundigen staf geheel uitputten. Dit wetende, en ook wetende wat mannen als Longmore, Billroth en Bardeleben hebben voorspeld, en een blik in de toekomst werpend, zonden wij ons aan eene misdaad schuldig maken, indien wij de lessen der ervaring veronachtzaamden en weigerden eene praktische poging te doen om de middelen ter leniging van de rampen des oorlogs eenigszins op gelijke hoogte te houden met de kunst van vernietiging. Er zijn mannen, die geëerde namen dragen en voor wie ik persoonlijk de grootste achting koester, die ten opzichte van alle veranderingen, met betrekking tot het leger, alles toetsen aan den Krim-oorlog of zelfs den veldtocht in het begin dezer eeuw in Spanje. Ik wil hunne opinie niet in twijfel trekken, behalve in één opzicht, n.l. dat van den werkring en het materieel der ambulances. Indien zij nog gelooven, dat het niet noodig is, dat de geneeskundige dienst van een leger behoort opgewassen te blijven tegen de eischen van wat wij euphemistisch »wetenschappelijke wijze van oorlogvoeren" noemen, dan vrees ik, dat ik beschuldigd zal worden van fouten, die gewoonlijk aan onwetendheid worden toegeschreven. Er zijn ook anderen die denken, en wier meening ik meer geneigd ben te deelen, dat de vooruitgang der wetenschap den oorlog geheel onmogelijk zal maken, omdat, daar de oorlogswerktuigen zoo vreeselijk vernielend zijn gemaakt, en een »fair" gevecht tot het verleden behoort, wij geen oorlog meer zullen hebben, daar geen gouvernement de verantwoordelijkheid op zich zal durven nemen van er een te beginnen.

Hoe dit ook zij, geen enkele natie kan natuurlijk zulk eene conclusie als eene zekerheid aannemen of met de handen in den schoot gaan zitten, zich troostende met »iedere dag heeft genoeg aan deszelfs kwaad". De oorlog is niet als eene aardbeving of een ander onvoorzien natuurverschijnsel; hij is een

ramp, waarop wij ons dagelijks voorbereiden door onszelf sterker te maken dan onze buren. *Si vis pacem para bellum*. (Indien gij den vrede wilt, houdt u dan gereed tot den oorlog.) Wanneer wij dit erkennen, is het dan niet een onbetwistbare plicht ons uiterste best te doen om den ernst der gevolgen, die van den oorlog onafscheidelijk zijn, te verminderen en de uitoefening van zulk een arbeid als eene burgerlijke deugd van het hoogste gewicht in te prenten?

De gevolgtrekkingen, die hieruit afgeleid kunnen worden, zijn als volgt :

1°. Dat de mogelijkheid van een oorlog en zelfs van een vreemden inval moet toegegeven worden, en het is de vaderlandslievende plicht van burgers, zoowel als van militairen, daarop behoorlijk voorbereid te zijn.

2°. Dat behalve de geneeskundige dienst van het staande leger en die der »Vrijwilligers» er eene reserve behoort te zijn om te gemoet te komen aan mogelijke gebeurtenissen, waarop reeds door sommige Roode-Kruisvereenigingen van Europeesche Staten met de sanctie en de aanmoediging van haar eigen gouvernementen gerekend wordt.

3°. Dat geen geneeskundige dienst van eenig leger gedurende vreedstijd op een voet kan onderhouden worden, die ten volle gelijk is aan de eischen, welke er door een oorlog van eenige beteekenis aan gesteld zullen worden. Ware dit wèl het geval dan zou er een enorme uitgave aan geld vereischt worden en een groot personeel in betrekkelijke werkeloosheid aangehouden worden, ten einde berekend te zijn op mogelijke gebeurtenissen, welke de legerbevelhebbers in vreedstijd niet van het grootste gewicht beschouwen.

4°. Dat de omstandigheden in vreedstijd eischen, dat een groot aantal ambulance-oppassers steeds gereed staan om zich bezig te houden met verwondingen, veroorzaakt door de ongevallen van het burgerlijke leven, en de ziekte die nooit afwezig is bij dichte bevolkingen. Dat zulk een corps van geoefende mannen en vrouwen bestaat, en dat het alleen noodig is hen te organiseeren en hen in voeling te houden met het leger,

om zich te doen kennen als een verdienstelijke aanvulling van het militaire corps ziekenverplegers.

5°. Dat in elk der militaire gewesten van Groot-Britannië een corps van burgers behoort te worden gevormd, in het brengen van de eerste hulp geoefend door de Johanniter Ambulance-Vereeniging en voldoende afgericht, om hen desnoods bij een leger te kunnen detacheren. Dat, behalve wanneer men er volstrekt niet buiten kan, zulk een corps niet uit zijn eigen district moet verplaatst worden, doch dat het op gezette tijden op zijn eigen terrein geïnspecteerd behoort te worden door een officier, daartoe aan te wijzen door het Ministerie van Oorlog.

(Van zulk een corps zou men bij een buitenlandschen oorlog kunnen verwachten, dat het de geheele taak bij de militaire hospitalen in zijn eigen district op zich nam, zoodat op die wijze de geheele sterkte van het militaire corps zieken-verplegers en -dragers voor den buitenlandschen dienst vrij zou komen. Velen van deze burger-oppassers zouden zich ook verbinden voor dienst bij de ambulances buitenslands, indien men hun hulp behoefde.)

6°. Dat het ambulance-materieel, in het burgerlijk leven gebruikt, en vooral het transport-materieel op wielen, volgens zulk een model behoort gemaakt te worden, dat het even vruchtbaar is voor de behoeften van den oorlog als van den vrede en dat alle ambulance-wagens met paarden bespannen, nu of in het vervolg door het geheele land gebruikt, die den reglementairen legerbrancard kunnen opnemen, ingeschreven behoorden te worden aan het Ministerie van Oorlog als geschikt voor militair gebruik in Engeland.

7°. Dat een plaatselijk ambulance-corps, onder zijn eigen militaire artsen, gevormd moet worden in de voornaamste havens van het koninkrijk en dat, in geval ons leger gewikkeld mocht worden in een buitenlandschen oorlog, deze corpsen gereed moeten zijn om de verzorging op zich te nemen van die aan land gebrachte zieke en gewonde manschappen, voor wie het niet dienstig of mogelijk zou zijn, hen naar de militaire hospitalen binnenslands te vervoeren.

8°. Dat, indien zulk een stelsel, als in de bovenstaande conclusiën vervat is, werd aangenomen, dit in geen enkel opzicht de verantwoordelijkheid zou verminderen van de militaire autoriteiten, om den geneeskundigen dienst van het leger op denzelfden voet van deugdelijkheid en voltalligheid te houden als iederen anderen tak van dienst; en dat de voorgestelde reserve van personeel en materieel den geneeskundigen dienst van het leger in oorlogstijd belangrijk zou versterken en dit wel tegen betrekkelijk geringe jaarlijksche kosten, mits het gouvernement de garantie gaf, dat bij mobilisatie van een gedeelte of van het geheele corps, de in dienst getreden den dezelfde inkomsten zouden genieten als manschappen, die in het staande leger dienen.

SIR VINCENT KENNETT BARRINGTON: Ik behoef zeker niet te zeggen, dat ik in hoofdzaak met den heer Furley overeenstem, doch in twee of drie punten verschil ik met hem van opinie. Ten eerste omtrent de geïmproviseerde transportmiddelen. De heer Furley zegt, dat geïmproviseerde ambulance transportmiddelen eene uitdrukking is, die niet in den staatsdienst behoorde toegestaan te worden. Maar ik beschouw dit als eene zaak van het hoogste gewicht, die zorgvuldig bestudeerd moet worden, zoowel door den militairen geneeskundigen dienst als door allen, die zich bezighouden met den arbeid van het Roode Kruis. Ik heb ongeveer vijf jaar in den oorlog gediend, waaronder verscheidene Europeesche veldtochten en een paar revoluties in Zuid-Amerika, en mijne ondervinding is, dat negen van de tien gewonde manschappen nooit de binnenzijde zien van een eigenlijk gezegden ambulancewagen. De groote meerderheid van de gewonden worden na een slag naar het achterwaarts gelegen hospitaal vervoerd, in de leege wagens, die mondvoorraad en munitie hebben opgevoerd. Ik geloof derhalve, dat groote aandacht moet geschonken worden aan eene verbetering van deze geïmproviseerde transportmiddelen. In de Servische en Russisch-Turksche oorlogen werden de meeste gewonden in boerenkarren weggebracht. Gelukkig waren vele chirurgiens

bekend met het systeem, dat, naar ik meen, door eenige Zweedsche chirurgiens het eerst is toegepast, om in de wagens eerst een laag versch afgesneden takken te leggen, daarboven een van kleiner twijggjes en hierop een matras te plaatsen. Een ossenwagen met groote wielen, die in de wagensporen van den weg passen, kan aldus in een betamelijk goed vervoermiddel voor gewonden veranderd worden, veel beter dan de duurste ambulance-wagen, indien de wielen niet in de wagensporen zouden passen. In zulk een geval, zelfs met het bewerkelijkste systeem van hangende brancards en veeren, zouden de gewonden aan de vreeselijkste schokken zijn blootgesteld. Ik heb gewonden van nieuwerwetsche ambulance-wagens afgenomen en ze bij voorkeur geplaatst in de ossenwagens, als boven voorzien. In den laatsten Turksch-Russischen oorlog werden twee ambulance-wagens van ons eigen Engelsche leger uitgezonden en ten slotte nitgereikt aan het Egyptische contingent, doch zij konden ze niet gebruiken, want zij waren te zwaar en de wielen pasten niet in de wegen. Zij gaven ze aan mij, daar ik toevallig de gedelegeerde was van de Stafford House Committee; maar het eenige gebruik, dat wij er van konden maken, was om gewonden over een harden weg van het Varna-spoorwegstation naar het stedelijk hospitaal te brengen.

Wat aangaat de noodzakelijkheid van verschillende soorten van wagens voor verschillende omstandigheden, zooals de heer Furley heeft aanbevolen, hij is een groote autoriteit en ik onderwerp mij aan zijn oordeel, waarop alleen de hierboven genoemde aanmerkingen te maken zijn. In den Carlistenoorlog werden speciale ambulance-wagens voor effen wegen gemaakt, door vijf muilezels getrokken. Iedere wagen kon twaalf mannen in liggende houding bevatten. Ik heb ze twee jaar naar genoegen zien werken. Zij waren met twee verdiepingen, waarvan elk zes man bevatte. Gedurende strenge koude waren de beste ambulance-vervoermiddelen, die ik ooit gekend heb, de sleden die in den Servisch-Bulgaarschen oorlog gebruikt werden. In zitplaatsen (de zoogenaamde cacolets) op muilezels, schijnt de heer Furley niet zooveel vertrouwen te hebben als ik. De heer

Furley woonde gedurende eenigen tijd den Carlisten-oorlog bij, maar indien hij er gedurende het laatste gedeelte geweest ware, dan zou hij gezien hebben, dat die zitplaatsen prachtig gewerkt hebben. De groote massa van gewonden, die vervoerd moeten worden, zijn in de hand gewond en voor hen is een muilezel-transport een zeer goed vervoermiddel in een oneffen en bergachtig terrein. Ik kan niet spreken als chirurgien, maar ik wordt gesteund door chirurgiens, die heel veel ondervinding hebben van kogelwonden in den Carlisten-oorlog. Bij ééne gelegenheid vervoerde ik acht gewonde mannen over eene distantie van 12 mijlen in zitplaatsen op drie muilezels, zonder eenige andere hulp. De mannen hadden niets van de geheele reis te lijden, en ook hun wonden waren er niet door verergerd. Ik vindt de brancards, die de heer Furley ons vandaag getoond heeft, zeer mooi, maar ik houd niet van opvouwbare brancards in den oorlog, daar er met scharnieren allicht iets niet in orde is. Ik zou al die gecompliceerde toestellen zooveel mogelijk vermijden en liever den eenvoudigst mogelijken vorm kiezen. Wat aangaat de invloed van repeteer-geweren en rookvrij kruit op den oorlog, herinner ik mij eene discussie, die plaats greep te Woolwich, toen wijlen majoor Duncan en verscheidene chirurgiens van het leger dat onderwerp te berde brachten. Er was een hemelsbreed verschil tusschen de opinies, die over dien invloed geuit werden. Ik geloof, dat de totale verhouding van het aantal gewonden tot dat der strijders geen wezenlijk verschil met nu zal opleveren, want indien gij let op de verhouding van het aantal gewonden in den krijg na de invoering van het achterlaad-geweer in plaats van den voorlader, zult gij vinden, dat de verhouding niet grooter is geworden. Inderdaad zegt men, dat in de oude dagen van de *arme blanche* een grooter verhouding van mannen gedood en gewond werd dan nu zelfs het geval is met het achterlaad-geweer. Er is een vraagstuk van algemeenen aard, dat ik wenschte aan te roeren, dat is de positie van Roode-Kruis-vereenigingen met betrekking tot legers te velde. Ik geloof niet, dat eene Roode-Kruis-vereeniging, vooral niet in Engeland, in dezelfde verhouding tot

den militairen geneeskundigen dienst moet staan als de volontairs tot het leger, zooals de heer Furley voorstelde. De geneeskundige dienst der »Vrijwilligers» is een zeer krachtig lichaam, dat dagelijks aangroeit; dat is het lichaam, dat de rol moet vervullen van vrijwilligers, aangevuld, dat geven wij allen toe, door de fondsen van de Roode-Kruis-vereeniging. Maar ik geloof, dat de Roode-Kruis-vereeniging in het veld een veel elastischer organisatie moet hebben dan het leger of de geneeskundige dienst der »Vrijwilligers». Ik zou denken, dat hun Commissaris in eene positie moet zijn, om zich snel te bewegen, gapingen aan te vullen en vele dingen te doen, die niet zoo gemakkelijk uitgevoerd kunnen worden door den geneeskundigen dienst van het leger. Ik heb de eer lid te zijn van het bestuur der Nationale Hulp-Vereeniging en ik weet uit onze statuten, dat ons eerste doel is de Britsche zieken en gewonden in den oorlog te helpen; maar natuurlijk wordt er gewoonlijk, ik mag wel zeggen bijna altijd, een beroep gedaan op onze vereeniging voor oorlogen in den vreemde, en ofschoon ik ten volle erken, dat onze organisatie ons in staat moest stellen bijstand te verleen in elken oorlog, waarin Engelschen betrokken zijn, is het gelukkig, dat onze Engelsche oorlogen gewoonlijk klein zijn en onze militaire geneeskundige dienst is volkomen in staat om alles te doen wat in de macht is van wetenschap, kunst en ervaring. Ik had de eer deel te nemen aan de tweede Suakin-expeditie en ik zag het goede werk, dat door den militairen geneeskundigen dienst verricht werd. Ik vind, dat Roode-Kruis-Vereenigingen een ruim gebruik moesten maken van de hulp van beroemde burger-chirurgen. In vele oorlogen in den vreemde kwamen zij gratis of alleen tegen vergoeding der onkosten, en zij brachten jonge dokters mee en verpleegsters, die bij hunne respectieve hospitalen behoorden. Ik voor mij geloof niet, dat het streven van de regeeringen om de diensten van het Roode Kruis meer naar achteren te verbannen, zoo groot is als de heer Furley zich voorstelde. In de laatste oorlogen waren onze Roode Kruis-dokters druk bezig op het terrein der operatiën. Ik keur het stelsel niet goed, dat

door vele vreemde Roode Kruis-vereenigingen is aangenomen, om groote dépôts van ambulance-wagens en ander materieel te vormen, waarvan een groot gedeelte zeker bederft of verouderd wordt, terwijl de ontvangsten der Vereeniging gedeeltelijk moeten aangewend worden om zulk materieel in orde te houden. Ik vermeen, dat de militaire geneeskundige dienst alle ambulance-wagens, voor ons leger benodigd, behoort te verschaffen. Ik kan niet gauw zitten zonder mijne groote bewondering te betuigen voor de lezing van den heer Furley.

Inspecteur-Generaal der Hospitalen R. LAWSON: De heer Furley weet, geloof ik, dat ik in verscheidene punten met hem van opinie verschil en ik hoop, dat wij in dat verschil zullen bewilligen.

Wat zijne brancards aangaat, de kwestie van ineenschuivende handvatsels was een onderwerp, dat vaak behandeld werd op de vergaderingen van de Commissie voor ambulances-uitrusting, maar wij konden geen handvat van dat soort vinden, dat stevig genoeg was voor zijn doel. Of de brancard, dien hij voor ons tentoongesteld heeft, bij nader gebruik stevig genoeg zal bevonden worden, weet ik niet. Hij ziet er goed uit, maar ik ben er even sterk tegen als hij zelf, om iets in te voeren, zonder het aan eene grondige proefneming onderworpen te hebben. Indien zijn brancard stevig genoeg blijkt, zal hij ongetwijfeld eene groote verbetering zijn, aangezien, zooals hij aangetoond heeft, in sommige van de tegenwoordige ambulance-wagens de einden van de boomen door de afscheiding gaan, welke den bak van den coupé scheidt en zij zijn blootgesteld aan stooten van de menschen in den coupé, tot groot ongerief van de personen, die er op liggen. Een ander ongemak is, dat de handvatsels uitsteken in den achtersten coupé, die verondersteld wordt drie man te bevatten, meestal met wonden aan de boven-extremititeiten, en die mannen zouden, bij het uitstappen, over die boomen, 3 à 4 duim boven hun voeten, moeten stappen, met gevaar van te struikelen en zich ernstig te bezeeren. Een ander punt betreffende den brancard is dit.

Wij hadden een brancard met een zeildoekschen bodem 6 voet 3 duim met een peluw aan het eene eind. Met een brancard van die lengte zult gij in staat zijn, de meeste mannen, met gebroken dij, daarop gemakkelijk te doen liggen, zonder dat hun voet tegen de afscheiding aan het einde van den brancard raakt; doch indien gij hem verkort, zult gij het voor een langen man totaal onmogelijk maken, hem met een gebroken dij of heen op een brancard te dragen, zonder de afscheiding weg te nemen en een gedeelte van de ruimte ongebruikt te laten. Er was nog een punt, dat wij sterk aanrieden betreffende het dragen van den brancard, een zeer gewichtig punt, dat stelselmatig schijnt voorbijgezien te zijn. In vroeger tijd, toen draagstoelen in gebruik waren --- ik weet niet of er buiten mij wel veel personen zijn, die ze werkelijk ooit zagen --- hadden de dragers altijd wat zij een „juk-helpzeel” noemden, een draagband met twee riemen, waarvan er een over elken schouder ging en die achter in den nek tot een kruisstuk vereenigd werden, opdat zij niet van de schouders zouden glijden. Dat is verreweg de gemakkelijkste manier om een last te dragen. In de plaats daarvan hebben wij nu den reglementairen draagband, met een breeden lederen riem aan den brancard bevestigd, vóór aan den schouder omhoog gaande en om den hals geslagen, zoodat de man niet alleen den last te dragen heeft, doch bovendien zijne nekspieren sterk moet inspannen om niet voorover te vallen. De vervanging van den gebruikelijken draagband door het juk-helpzeel zou zeer weinig kosten. Het zou een groot voordeel zijn en veel veiliger en gemakkelijker voor de mannen om te dragen. De heer Furley heeft een bijzonder pleidooi gehouden voor het gebruik van verschillende soorten van wagens op effen wegen in dit land. Hij heeft natuurlijk groot gelijk, dat hij dit doet, en zoolang zij voor dat doel gebruikt worden, gaat alles goed; doch zoodra gij te velde trekt, kunt gij niet altijd zeker zijn effen wegen te vinden, zoo gij al wegen vindt, en dan moet gij voorzien zijn van iets, dat tegen een stootje kan. Hij heeft gezinspeeld op de mogelijkheid voor dragers, om de zieken van het veld op te nemen en te dragen naar de plaats

waar de wagens wachten, zonder deze van den grooten weg af te nemen. Ik heb geen gelegenheid gehad mij hiervan in het open veld te overtuigen, maar ik heb de kaart bezichtigd van een stuk terrein op zeer groote schaal — ongeveer 10 voet op de mijl — rondom het veld van Waterloo, waarvan het model zich boven bevindt. Ik beschouwde het veld van actie daar, om te zien of er ook wegen waren, die gebruikt hadden kunnen worden. Er waren er enkele, maar zeer weinige zouden aan zijn oogmerk voldoen, zoodat wij op dat punt ons meer moeten verlaten op wagens en minder op dragers. Wat de wagens aangaat, is de kwestie, hoeveel personen zij kunnen dragen. Daar waren de twee bekroonde wagens te Parijs in 1867 voor de commissie gebracht. Deze wagens waren er op ingericht, om slechts zes personen te dragen, en men zei, dat zij lichter en in ieder opzicht veel beter dan de onze waren. Toen zij voorkwamen, woog ik ze om te zien, hoe het daarmee stond, en ik vond, dat van de Engelsche wagens, die beschreven waren als geheel ongeschikt voor den dienst, lompe zware wagens, de zwaarste een centenaar lichter was dan de lichtste van deze bekroonde wagens. Toen ik den persoon, die er mee kwam, vroeg hoe zwaar de wagen was, zei hij »1300 Engelsch pond". Ik zei dadelijk: »veel dichterbij de 2000 pond" — en dat was ook zoo. Zij konden zes personen bevatten, terwijl onze wagen voor acht man was ingericht, twee liggend in het midden en zes zittend. Natuurlijk kan het voorkomen, dat zij het geheele getal niet dragen kunnen; soms konden zij ook wel genoodzaakt worden er één meer op te nemen, maar de belangrijke kwestie is deze, en de heer Furley heeft er reeds op gezinspeeld, dat, indien gij een wagen met veeren hadt laten inrichten voor acht personen, die wagen zeer ongemakkelijk zou zijn om er in te rijden, indien er slechts twee of drie man in waren in plaats van het volle gewicht. Ik zelf heb eens in zoo'n wagen aan de Kaap gereden, op zoogenaamden effen grond. Ik was soms genoodzaakt in den wagen te zitten, terwijl ik mij met iedere hand aan de zijwanden vasthield om te verhinderen, dat mijn hoofd tegen de balken van de zoldering stuk gestooten

werd. Dat is rijden over effen wegen. Indien de wagen het volle gewicht te dragen had gehad, dan zou het heel anders geweest zijn. Gij kunt geen wagen krijgen, die tien personen draagt met veeren, die voor dat aantal passen, waarin twee personen gemakkelijk vervoerd worden en aan den anderen kant, indien gij tien personen zet in een wagen met lichter veeren, dan zou de last zoo zwaar zijn, dat de veeren van geen nut zouden zijn. Zij komen hieraan in de practijk op de volgende wijze te ontmoet: terwijl de veer zoo ingericht is, dat zij gemakkelijk 4 à 5 personen kan dragen, is er nog een zoogenaamde terughoudende veer, een sterke veer, die alleen in werking treedt, wanneer de wagen er op neerkomt. Dat is een hulpmiddel, en in zoover een nuttig hulpmiddel, dat men bepaald noodig heeft. Er zijn nog verscheidene andere punten, die ik gaarne aangestipt zou hebben, doch daar de tien minuten, die aan ieder lid voor discussie zijn toegestaan, verstreken zijn, moet ik plaats maken voor anderen.

Chirurgien-Majoor W. S. PRATT: Als een bescheiden lid van den geneeskundigen dienst van het Ministerie van Oorlog, zou ik gaarne met uw verlof een paar woorden spreken. Allereerst, met betrekking tot de veranderingen en verbeteringen, die de heer Furley in de ambulance-wagens en brancards voorstelt. De voorname zaak, waarmede wij strijd te voeren hebben, is de schatkist. Zoolang wij nog een grooten voorraad bruikbaar materieel hebben, zal men ons natuurlijk niets meer toestaan. Tegelijkertijd moet ik zeggen, dat ik opkom voor onzen eigen brancard en ook zeer voor onzen eigen ambulance-wagen. Gij moet de mannen maar eens aanzien, die er mee omgaan. De bekwame burger-oppasser is voorzichtig genoeg, maar »Tommy Atkins» (de soldaat) en de jonge reeruit begrijpen die vernuftige en ingewikkelde zaken niet. En wat betreft dien mooien brancard, dien wij voor ons zien, wanneer hij slechts een weinig klemt, is de soldaat nog al eens gauw geneigd hem door schoppen in zijn vereischten vorm te brengen, waardoor de brancard ten eenenmale voor het gebruik ongeschikt wordt.

Ik geloof, dat het ding in elkaar zou vallen. Wat de ambulance aangaat, zegt de heer Furley, dat hij gaarne zou zien, dat zij alleen zieken en gewonden zou vervoeren, geen goedereu of eenigerlei tuig. Al onze ambulance-wagens zijn berekend op den strijd in vreemde landen, meest woeste streken. Daar zijn geen spoorbanen en de beste wagen, dien wij nu hebben, ontworpen door Generaal Buller, weegt 18 centenaars; inhoudsmaat 11.08 ton. Ik geloof niet, dat eenig Generaal, die door een woest land trekt, het aangenaam zou vinden, een groot aantal lichte ambulance-wagens te hebben, die de paarden in beslag nemen en niets anders dan gewonden kunnen vervoeren, en afstand te doen van wagens, die ook zouden te gebruiken zijn om zwaren krijgsvoorraad te vervoeren, wanneer zij niet noodig waren om zieken te evacueeren. Ik geloof niet, dat hij tevreden zou zijn, indien hij deze laatste moest ruilen voor zeer licht ambulance-wagens, die niets dan gewonden opnemen. Wat aangaat de verdediging van ons land en de doorwrochte toebereidselen betreffende spoorwegen en zoo voort, moet men bedenken, dat wij niet zijn als vreemde landen met de vijanden op de grenzen, die er ieder oogenblik kunnen overtrekken, en in ons land zijn. Wij hebben de zee overal rond ons en, vóór dat een leger in Engeland kan dringen, moet onze vloot eerst van de zeeën zijn weggevoegd. Men kan zich moeilijk voorstellen, dat 150.000 man in Engeland landen, terwijl onze vloot nog in wezen is. Is deze eenmaal vernietigd, dan is er slechts voor 3 à 4 maanden voedsel in Engeland, zoodat het dan eene kwestie wordt van overgave of hongerdood. Landde de vijand werkelijk, dan was het eenige wat hij kon doen, een aanslag op Londen te wagen. Zou deze falen, dan zou er bijna niet één man van hen ontkomen. In zulk een geval zouden de hulpbronnen van het land tot onze beschikking zijn — ambulancen, hospitalen en al het andere, en de geheele strijd moet in een korten tijd afgevoerd zijn. Wat betreft de daarvoor gemaakte toebereidselen, bevinden zich reeds in handen der autoriteiten doorwrochte plannen voor de ontvangst van een zeer groot aantal gewonden in Londen, als

een basis hospitaal. Die gewonden konden dadelijk verzorgd en opgepast worden, maar ik geloof niet, dat al de door den heer Furley voorgestelde schikkingen van hospitaaltreinen, veldhospitalen enz. noodzakelijk zouden zijn, omdat, indien een inval in Engeland plaats vond, en indien er iets gebeurde, dit noodzakelijk in een paar dagen beslist moet zijn. Wat aangaat de tenten en die zeer ingewikkelde en mooie geraamten, dat zijn uitstekende dingen om door burgers gebruikt te worden, maar naar mijn idee zouden zij niet deugen voor ruw werk in de handen van onze jonge soldaten. Wij hebben bij ondervinding het nadeel leeren kennen van te groote ingewikkeldheid in onze apotheek-wagens, die ware wonderen van inpakking zijn geweest, maar die, naar ik geloof, nooit te velde gebruikt zouden kunnen worden. Zij zijn zoo mooi in elkaar gezet, dat, wanneer zij uiteen zijn genomen, ik niet geloof, dat er vier menschen in heel Engeland gevonden worden, die ze weer in elkaar zouden kunnen zetten. Wat aangaat de burgerlijke Hulp-Vereenigingen, heb ik veel ondervinding van hen in den Fransch-Duitschen oorlog opgedaan. Ik was tegenwoordig bij Gravelotte en bij het gevecht om Metz, en ik ben meer dan ooit van opinie, dat afzonderlijke lichamen van Hulp-Vereenigingen in de practijk zonder nut zijn en niet behoorden toegelaten te worden. Al het materieel en de hulp, die gegeven kan worden, behoorden onder de contrôle van den militairen geneeskundigen dienst te staan en moesten niet onafhankelijk mogen werken. Wat het dragen van de gewonden van de gevechtsslinie naar achteren betreft, waren onze mannen eenige jaren geleden sterker dan zij nu zijn, daar hunne lengte van 5 voet 5 inches op 5 voet 3 inches gebracht is. Het nieuwe geweer heeft eene vermeerdering van den afstand van de gevechtsslinie tot de verbandplaats noodig gemaakt, die nu ongeveer 2000 yards achterwaarts zal gelegen zijn. Nu geloof ik, dat het voor mannen van zulk eene geringe lichaamslengte onmogelijk zal zijn, gewonden over zulk een afstand rustig en gemakkelijk zelfs voor één keer te dragen, en zij zullen genoodzaakt zijn, verscheidene keeren dien weg te maken. Ik ben bevreesd, dat

deze vermindering in de lichaamslengte en lichaamskracht van het personeel van den geneeskundigen dienst veel lijden zal bezorgen aan de zieken en gewonden.

De heer ARCHIBALD FORBES: Gelijk mijn vriend, de heer Furley, sta ik hier als een leek, doch wij hebben samen heel wat dienst gedaan onder de gewonden op het slagveld. Mijn eigen ondervinding sterkt zich uit over de slagvelden van drie vastelanden en zoowat tien jaren mijns levens werden grootendeels doorgebracht in het verzorgen van gewonde manschappen, hetzij dat ik hen verpleegde terwijl zij lagen, of dat ik hen hielp vervoeren van onder het vuur. Uit hoofde van deze ondervinding heb ik gewaagd, mij met enkele aanmerkingen in deze discussie te mengen. Ik moest onwillekeurig glimlachen om de opmerkingen, die Sir Vincent Barrington maakte, toen hij van het Egyptische Contingent in den Russisch-Turkschen oorlog sprak, alsof deze afdeeling de ambulance-wagens versmaadde, die hij aanbood. Ik kan dit gemakkelijk begrijpen, omdat ik niet geloof, dat in dien oorlog een der mannen, behoorende tot de Egyptische divisie, ooit behoefte had aan een ambulance-wagen (behalve misschien wanneer hij een flauwte kreeg van angst), daar geen man van die troepenmacht ooit afwachtte tot hij gewond werd, doch wegliep voordat het tot slagen uitdeelen kwam. Hij sprak ook van zitplaatsen op muilezels *), die dienst gedaan hebben gedurende den Servischen oorlog voor het vervoer van menschen, die in de hand gewond waren. De gewone behandeling van Serviërs, die in dien oorlog in de hand gewond waren, was hen zoo krachtig mogelijk weg te schoppen, omdat men zeker was, dat de wond aan de hand in ieder geval met opzet door den man zelf was toegebracht, en daarom had hij geen aanspraak op eene zitplaats op een muilezel of eenig ander vervoermiddel.

Sir VINCENT BARRINGTON: Ik sprak van den Carlisten-oorlog, niet van den Servischen oorlog.

*) De zoogenaamde cacolets.

De heer ARCHIBALD FORBES: Ik luisterde ook naar den heer Furley met een zeker gevoel van aandoening, omdat het mij toescheen, dat terwijl hij sprak en heel aardig sprak, over brancards met ineenschuivende handvatsels, en een fijn onderscheid maakte tusschen modellen van ambulance-wagens met een oneindig klein verschil, hij niet de geringste aanwijzing gaf, dat hij de waarschijnlijkheid verwezenlijkte van hetgeen naar mijn idee heel licht kan voorkomen in den volgenden oorlog, — dien hij, hoop ik, niet zal beleven, want niemand onzer verlangd voorzeker naar een oorlog, — n.l. dat, indien hij den tweeden avond na den slag zich op het slagveld mocht bevinden, hij misschien een gewonden Brigadier-Generaal zou vinden, die ijverig meedong naar een negende plaatsje in een boeren-mestkar, om naar het veldhospitaal vervoerd te worden. Ik beschouw dit als geen overdreven voorstelling van den staat van zaken, die in het vervolg na een grooten veldslag zal bestaan, ten gevolge van het ontzaglijke aantal gewonden, dat de gewijzigde bewapening der legers zal teweeg brengen. Het kan echter zijn, dat Chirurgen-generaal von Bardeleben, van het Duitsche leger, gelijk heeft, wanneer hij voorziet, dat er geen gewonden meer zullen zijn, en in zijne blijmoedige overtuiging, dat de nieuwe projectielen ieder onmiddellijk zullen dooden. In dat geval, *cadet questio*, dan valt er niets meer te zeggen; de heer Furley zelf zal heen kunnen gaan; er zal geen geneeskundige dienst meer noodig zijn en de compagnieën ziekendragers zullen vinden, dat er voor hen niets meer te doen valt, ten zij zij willen dienen als dragers bij begrafenissen. Mijne persoonlijke opinie is, dat de veldslag in de toekomst niet alles zoo afdoend zal vernietigen. Terwijl de sterfte ongetwijfeld veel grooter zal zijn, zal het aantal gewonden, zoowel het werkelijke als het betrekkelijke aantal, aangroeien tot een ongehoord en vreeselijk hoog cijfer; en geen enkele methode ter wereld zal het mogelijk maken hun spoedig hulp te verleen. Aangezien de poging om gewonde manschappen van uit en van achter de strijdende linie binnen het bereik van het vuur weg te brengen, de geheele vernietiging van de organisatie der zieken-dragers in den

eersten veldslag van eene toekomstige campagne ten gevolge zou hebben, kan men niets anders verwachten, dan dat de gewonden aan beide zijden zullen blijven liggen waar zij neergeveld zijn, totdat de slag voorbij is. Wat zal er het gevolg van zijn? De overwonnene zal aftrekken. Hij moet zijne gewonden op het veld laten, om de eenvoudige reden, dat hij ze niet kan medenemen. Zij zullen in het bezit van den overwinnaar komen. Deze zal zijn eigen gewonden en bovendien die van den afgetrokken overwonnen vijand tot zijn last hebben. Op zichzelf is dit niets nieuws; het is, inderdaad, eene oorlogspraktijk geweest sedert het begin van die zonderlinge contradictio in terminis, die wij gelieven te toemen: »beschaafde wijze van oorlogvoeren". Doch, indien de toekomstige overwinnaar dezen last accepteert, zal hij het slachtoffer er van worden. Hij zal hem niet accepteren. Hij is op het oorlogsveld, niet om voor hospitaal-oppasser te spelen, maar om zijn voordeel te vervolgen door in te hakken op den vijand, die, met achterlating van zijne gewonden, heel netjes is afgemarcheerd, om misschien morgen terug te komen en hem aan te vallen, terwijl hij verward is tusschen de levende en doode débris van den slag van den vorigen dag. Geloofst gij, dat de overwinnaar, onder zulke omstandigheden, tweemaal over zijn eigen gewonden zal denken, laat staan over de gewonden van de tegenpartij? Neen, hij zal voortmarcheeren om de overwonnenen in te halen en hij zal de gewonden van beide zijden overlaten aan de zorgen van den heer Furley en zijn medephilanthropen van alle landen en het is te hopen, ofschoon ik er voor vrees, dat de strijdende partijen het hun in zulk een geval gemakkelijk zullen maken hunne diensten te presteeren. Dat is naar mijne meening de toekomst van den volgende grooten veldtocht, wat de gewonden betreft. Het schijnt een zeer ontmoedigend vooruitzicht; toch zijn er misschien enkele lichtzijden. Ik waag de onderstelling, bijvoorbeeld, dat het gedwongen verblijven van de gewonden op het slagveld, totdat de slag gedaan is, gedurende uren en zelfs gedurende een onbepaalden tijd, niettegenstaande het lijden, dat zulk een uitstel noodzakelijk moet meebrengen, zulke rampzalige gevolgen niet

zal hebben als begrijpelijkerwijs gevreesd wordt door hen, die »op hun gemak thuis zitten". Ik geloof, en ik spreek uit persoonlijke ondervinding, dat de ernstig gekwetste man onder het bestaand systeem van haastig vervoer naar de verbandplaats, niet altijd even wel vaart bij het gehots, dat zijn vervoer altijd meebrengt, terwijl hij nog niet van den eersten schok van zijne wonden bekomen is. Ik geloof, dat het in vele gevallen wijzer en beter zou zijn hem een paar uren op het veld aan zijn lot over te laten, totdat hij opgehouden heeft te bloeden. Natuurlijk kan hij intusschen doodgebloed zijn, indien hem geen hulp is toegediend waar hij ligt; maar indien de wond afgebonden en hij er niet al te slecht aan toe is, geloof ik, dat hij zonder nadeel, ja misschien wel tot zijn voordeel, wel vierentwintig uur kan blijven liggen. De meesten, die ondervinding hebben van oorlogen, kennen voorbeelden van buitengewone levens-taaiheid bij gekwetste mannen, die niet verzorgd waren. Segur's verhaal van den bij Borodino gekwetsten man, die door het uit Moscou terugtrekkende leger levend teruggevonden werd, is eenigszins in twijfel getrokken, maar mijn vriend en ik vonden op den vijfden dag na den slag bij Sedan, een gewonden man in een afgelegen gedeelte van het slagveld rondwandelen, nu wel niet springlevend, maar toch zonder merkbaar groote zwakheid. Zijn onderkaak was weggeschoten; toch was hij nog in leven, ondanks die vreeselijke wond, die vijf dagen lang niet verpleegd was geworden — een wond bovendien, die hem belette vast voedsel te gebruiken. Ik vond ook op den derden dag na den slag van den 30^{en} November, aan de Oostzijde van Parijs, bij zulk koud weer, dat de schildwachten letterlijk op hunne posten doodvroren, een troepje van drie gekwetste mannen heel gezellig in eene holte liggen; niet doodgehongerd, niet doodgevroren, tamelijk hongerig, maar nog goed in leven, en zoover ik weet leven zij nu nog. En ik ben zoo vrij te beweren, dat mannen als de heer Furley — en ik zou zelfs zeggen de Voorzitter van deze vergadering, als een type van den militairen tak van het geneeskundig beroep — mijns inziens de verantwoordelijkheid dragen, dat zij den gekwetsten soldaat

van onzen tijd aanmerkelijk veel kwaad doen. Hij wordt tegenwoordig zoo erg vertroeteld, dat hij werkelijk door eene al te teere behandeling er erger aan toe wordt. Hij krijgt een versterkend middel, wanneer hij het bovenlid van zijn pink is kwijtgeraakt; hij krijgt onderhuidsche inspuitingen, wanneer hij een beetje pijn gevoelt; hij wordt getraceerd op champagne en op allerlei fijne extraatjes, kortom op alles wat iemand een tegenzin zou geven om te bekennen, dat hij herstellende is. In de oude dagen van het Schiereiland en de Krim zat er een pittiger aard in de manschappen, en toch schenen zij niet in veel grooter proportie dan tegenwoordig te sterven, ofschoon zij geheel vreemd bleven aan al deze demoraliseerende overmaat van vertroeteling. De meesten uwer zullen zich wellicht nog herinneren, dat wijlen Sir George Napier neergeschoten werd in de bres van Ciudad Rodrigo, terwijl hij de bestormende afdeeling aanvoerde. Gedurende meer dan een kwartier werd hij als 't ware als een voetbal behandeld, terwijl de colonne over hem heen marcheerde, zooals hij daar lag. Hij werd opgenomen met verbrijzelden arm. Lord March bond er een gordel om en beval hem de amputatie-plaats op te zoeken. Hij bracht een uur door met zoeken en ging toen zitten aan het einde van eene queue van mannen, om te wachten tot het zijn beurt was, die twee uur later kwam. Toen outstond er een geschil tusschen de chirurgiens over een punt van etiquette. Napier had den chirurgien van zijn eigen regiment gevraagd, of hij hem in geval van verwonding wilde verplegen: er was echter een chirurgien van hooger rang tegenwoordig, de welbekende Guthrie, die beweerde, dat hij er recht op had Napier's arm te amputeeren en de chirurgien van het regiment moest toegeven. De operatie duurde vijftientig minuten, daar Guthrie's instrumenten door het vele gebruik bot waren geworden. Al dien tijd verwenschte Napier Guthrie bij alle Goden. De arm werd verbonden en hij kreeg bevel een onderkomen te gaan zoeken. Hij liep een groot gedeelte van den avond rond, totdat hij ten laatste een huis vond, waarin een aanzienlijk aantal andere gewonde officieren bijeenvergaderd waren, en hij

bleef daar in een hoekje van den haard zitten, met zijn stompje aan zijn lot overgelaten, nog een geruimen tijd langer, totdat de dood van den naamgenoot van den president, den dapperen Generaal Crawford, van de lichte divisie, een bed voor Napier disponibel liet. Te Redintra werd Napier, toenmaals kapitein, wederom gewond — al de Napiers werden steeds gewond — en hij werd 7 mijlen ver achteruit gedragen. In den avond kwam er een soldaat van zijne compagnie, die verscheidene uren naar zijn officier gezocht had. Napier zeide tot hem: »Ik ben zeer blij u te zien, maar John, ge zijt zelf gewond; uw arm is in een draagband.» — »Och, kapitein,» antwoordde de flinke soldaat, »het is de moeite niet waard er over te spreken, alleen mijn arm beneden den elleboog afgehakt, juist voordat ik u ging zoeken!» Dat zijn juist de mannen, die gij noodig hebt; niet zoo'n flauw wezen, zooals er tegenwoordig zooveel zijn, die gij cocaïne en chloroform toedient en overvoert met portwijn en geconserveerde lekkernijen. Ik geloof, dat het zelfs onder de toekomstige omstandigheden van het gevecht, zelfs wanneer het veld wordt schoongeveegd door het vuur, zoodat de dragers onmogelijk in leven zouden kunnen blijven, nog mogelijk zal zijn, iets voor de ergste gekwetsten te doen, terwijl zij liggen — ik bedoel hen, die in onmacht geraken door bloedverlies of door den schok. Dokters zijn te kostbaar voor zulk een dienst; doch aan iedere compagnie konden er een paar speciaal daartoe afgerichte mannen van den geneeskundigen dienst toegevoegd worden — een sergeant en een korporaal — uitgerust met eenvoudige zaken in een tasch, die zich tusschen de gewonden door konden bewegen. Zij zouden in dezen dienst niet méér blootgesteld zijn dan in het gelid, en hun taak zou natuurlijk heel eenvoudig zijn, — de zwaargewonden helpen, — hier een slokje brandewijn toedienende, daar een verband leggende. Het is verbazend, welk eene uitwerking zulke eenvoudige middelen soms hebben. In de Kyber Pass legde ik eens een nauwsnitend verband op de wond van een man, die door zijn dij was geschoten, terwijl ik de samendrukking verkreeg door een ronden steen in iedere opening onder het verband te sluiten;

na een tocht op ruw terrein van 20 mijlen ver in een draagbaar, had hij geen druppel bloed verloren. Ik geloof, dat de eerstvolgende veldtocht het laatst de bestaande compagnieën zieken-dragers zal zien, waarvan de sterkte op het oogenblik in Duitschland 1000 man op ieder legercorps bedraagt. Een leger van zes corpsen zou dan met eene brigade strijd bare mannen vergroot worden; wat een genot zal dat zijn voor den Generaal, in plaats van de 6000 dragers, wier organisatie in den eersten veldslag te gronde zou gaan. Het komt mij voor, dat men, afgescheiden van hunne onvermijdelijke vernietiging, des te gemakkelijker in de toekomst zonder dragers kan doen, omdat de veldslagen waarschijnlijk korter zullen duren dan vroeger; en dat onmiddellijk na het eindigen van een slag, reservetroeven, die nog niet meegestreden hebben, gewoonlijk beuuttigd kunnen worden voor de bloot mechanische taak, om de gewonden op te nemen en naar de verbandplaatsen te vervoeren.

De VOORZITTER (Sir Thomas Crawford, laatstelijk Directeur-Generaal van den militairen geneeskundigen dienst): Ik wilde u verzoeken, mij een paar woorden te laten spreken. In de eerste plaats, wat aangaat de lezing in het algemeen, geloof ik, dat wij den heer Furley veel verschuldigd zijn voor de buitengewone moeite, die hij gedaan heeft om zijne inzichten op te teekenen; vele daarvan zijn niet alleen practisch, maar ook zeer belangrijk. Het is ook zeer aangenaam voor dit Instituut, dat het kan beschikken over de diensten van zulk een man als de heer Furley, die artikelen schrijft, welke dit Maandblad waardig zijn en deze artikelen worden algemeen gelezen door Zee- en Landmacht, en daaruit trekken wij een groot voordeel. Ik stel voor den heer Furley te danken voor de moeite, die hij gedaan heeft om deze lezing voor ons te houden, en tevens die heeren te danken die, evenals de heer Forbes, ons redenen gegeven hebben om te veronderstellen, dat in de toekomstige oorlogen wij misschien niet zoovele gekwetsten zullen hebben, maar heel wat meer dooden en de dokters dus minder te doen hebben. Mijn

eigen indruk is, dat gij in de toekomst de publieke opinie zóó sterk zult vinden, dat, ten zij de geneeskundige dienst en de andere diensten, belast met de zorg voor zieken en gewonden, volkomen in staat zijn zorg voor hen te dragen en hen dadelijk te behandelen, die diensten het van het publiek hard te verantwoorden zullen hebben. Ik weet, dat in den laatsten Egyptischen oorlog een kwartiermurs als de langste tijd beschouwd werd voor een gewond man, om op het veld te blijven zonder verpleegd te worden. Wat zal het zijn, wanneer gij te maken hebt met duizenden soldaten in plaats van met enkele honderden? Ik dank, uit uw aller naam, den heer Furley voor zijne leerrijke lezing en geef hem gaarne de gelegenheid, op al wat in den loop der discussie gezegd is, te antwoorden.

De heer FURLEY: Het is reeds zoo laat, dat ik niet van plan ben uitvoerig te repliceren. Ik kan niet anders dan mijzelf gelukwenschen, dat mijne lezing de aanleiding geweest is tot zulk eene belangrijke discussie. Ik geloof, dat ik op twee of drie punten verkeerd begrepen ben. Mijn vriend Sir Vincent Barrington verwees naar de zitplaatsen op muilezels en het nut daarvan in de Alpen. Indien hij mijn opstel inziet, zal hij vinden, dat ik bij de bezwaren, die ik er tegen had, bergterrein heb uitgezonderd. Zitplaatsen op muilezels zijn ongelukkig in bergstreken nog noodig. Verder ten opzichte van den opvouwbaren brancard. Ik keur zelf zulke brancards niet goed, wanneer men gewone brancards kan gebruiken, maar wanneer bekwame officieren aan het Ministerie van Oorlog zeggen, dat zij zulke dingen moeten hebben, is het voor mij een genoegen te trachten, aan die behoefte te gemoet te komen, en daarom heb ik langen tijd geprobeerd een goeden opvouwbaren brancard te maken. Indien Sir Vincent mijn opstel wil inzien, geloof ik, dat hij ook zal toegeven, mijne opmerkingen betreffende geïmproviseerd materieel geheel verkeerd begrepen te hebben.
